

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА  
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Кафедра теорії та практики перекладу англійської мови

Рекомендовано до захисту

Протокол засідання кафедри № \_\_\_\_\_

від «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2017 р.

Завідувач кафедри Ребрій О.В. \_\_\_\_\_

(підпис)

**ДИПЛОМНА РОБОТА**  
**ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНОЇ**  
**ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ГАЛУЗІ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

**Виконавець:**

Студентка 7 курсу групи ЯАП73

Яковенко Соня Павлівна

**Керівник роботи:**

кандидат педагогічних наук, доцент

Ковальчук Н.М. \_\_\_\_\_

**Підсумкова оцінка:**

за національною шкалою: \_\_\_\_\_

кількість балів \_\_\_\_\_

Підпис керівника \_\_\_\_\_

Дипломну роботу захищено на засіданні Екзаменаційної комісії

Протокол № \_\_\_\_\_ від «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2018 р.

Голова Екзаменаційної комісії \_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Харків - 2018

## ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У ГАЛУЗІ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ.....	7
1.1. Термін як багатогалузева номінативна одиниця.....	7
1.2. Особливості психологічного терміну та проблематика його перекладу ....	10
1.3. Поняттєва структура дитячої психології у складі вікової психології.....	16
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ У АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ З ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ .....	31
2.1. Відбір матеріалу дослідження.....	31
2.2. Способи перекладу термінів відповідно до їх структурно-семантичних ознак.....	32
2.3. Способи перекладу термінів відповідно до їх походження .....	50
Висновки до розділу 2.....	57
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	62
ДОДАТОК А.....	68
ДОДАТОК Б.....	88
ДОДАТОК В.....	99
SUMMARY.....	108

## ВСТУП

У сучасному світі термінологічна лексика відіграє головну роль у спілкуванні фахівців різних галузей, в обміні інформації, а також є невід'ємною частиною розвитку науки. Це передбачає постійну появу нових лексичних одиниць в кожній галузі людської діяльності.

Психологія як наука бере свій початок у далекому минулому і до теперішнього моменту продовжує активно розвиватися і поповнювати свій термінологічний запас новими одиницями з різних наукових областей. Психологія – одна з небагатьох наук, яка вивчається не тільки професіоналами та експертами, але й простими читачами, зацікавленими у вирішенні проблем, пов'язаних з психічним здоров'ям, поведінкою та розвитком людини.

Вікова психологія є однією з найбільш затребуваних галузей психології, яка спеціалізується на вивченні психічного розвитку людини з дня її народження до періоду зрілості. Дослідження, які проводяться в цій сфері, з точки зору перекладу, є необхідними та дуже актуальними. Це зумовлено тим, що за останнє десятиріччя, завдяки глобальній мережі Інтернет, дуже зросла зацікавленість дитячою психологією з боку батьків, які самостійно прагнуть знайти відповіді на важливі для них питання стосовно особливостей розвитку їх дітей на різних вікових етапах. Не секрет, що західноєвропейські та американські дослідження стрімко йдуть вперед, роблячи нові відкриття у галузі дитячої психології. Таким чином, адекватний та повноцінний переклад сучасних праць та досліджень у цій галузі може підвищити рівень знань експертів психологічної науки в цілому, а також надати змогу батькам отримувати всебічну інформацію стосовно виховання та взаєморозуміння з своїми дітьми, спираючись на останні світові дослідження. Саме це і обумовлює *актуальність даного дослідження*.

*Об'єктом* даного дослідження виступають психологічні терміни англійської мови у текстах оригіналу та їх відповідники у текстах перекладу українською мовою, а *предметом* – особливості застосування прийомів перекладу англомовних психологічних термінів у галузі вікової психології.

*Метою* дослідження є виявлення особливостей та прийомів перекладу психологічних термінів з англійської мови на українську в наукових текстах у галузі вікової психології.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні завдання:

1. Проаналізувати теоретичні передумови перекладу українською мовою англомовних термінів у галузі вікової психології;
2. Дати визначення поняттям “термін” і “термінологія”;
3. Визначити поняттєву структуру сфери дитячої психології, скласти її поняттєві схеми й описати їх;
4. Відібрати матеріал дослідження – репрезентативні англомовні тексти у сфері дитячої психології;
5. Виділити в англомовних текстах психологічні терміни, які відносяться до галузі дослідження, і підібрати їм україномовні відповідники;
6. Розподілити виділені терміни за структурно-семантичними ознаками та відповідно до їх походження;
7. Проаналізувати способи перекладу термінів різних груп з метою встановлення залежності способу перекладу від їх структури та походження;
8. Сформулювати висновки дослідження.

*Матеріалом* дослідження слугували 308 англомовних психологічних термінів та їх відповідники в українській мові. Відбір матеріалу для дослідження був здійснений шляхом пошуку галузевої літератури [46, 48, 49, 50, 58] та складанням термінологічного словника з 308 одиниць.

*Методи дослідження включали:* метод інформаційного пошуку для створення бази фонових та предметних знань; метод електронної обробки даних; метод порівняння текстів оригіналу та перекладу, застосований для з'ясування перекладацьких прийомів, використаних для обраних лексичних одиниць; метод суцільної вибірки, використаний для відбору лексичних одиниць з тексту оригіналу; метод кількісного аналізу, необхідний для встановлення кількісних показників застосованих перекладацьких прийомів; метод етимологічного аналізу для з'ясування кількісного співвідношення термінів різного походження; метод граматичного аналізу для розподілу термінів за структурною ознакою.

*Положення, що виносяться на захист.*

1. Головними складовими екстралінгвістичної компетентності, які є необхідними при перекладі англomовних текстів сфери «дитячої психології» є відповідні фонові та предметні знання, що межують із знанням психологічної термінології в цілому.
2. Спосіб перекладу українською мовою певною мірою залежить як від структурно-семантичних особливостей терміна, так і від його походження. Застосування словникового відповідника є найчастотнішим при перекладі простих і похідних термінів, прийом калькування є головним способом перекладу складних термінів та термінологічних словосполучень. В межах транскодування абсолютну перевагу має адаптивне транскодування.
3. Вибір способу перекладу також має залежність від етимології терміна. Для термінів латинського та староанглійського походження були застосовані різні способи перекладу, головним з яких стало застосування словникового відповідника. Домінуючим способом перекладу термінів давньогрецького походження є транскодування. При перекладі термінів змішаного походження переважає прийом калькування.

*Наукова новизна дослідження* полягає в описі способів перекладу психологічної термінології, яка має тенденції до постійного оновлення внаслідок динамічного характеру.

Результати цього дослідження можуть бути використані як допоміжний матеріал у підготовці до занять з теорії та практики перекладу, що визначає *практичне значення дослідження*.

*Апробація результатів дослідження* проводилася на Міжнародній студентській науковій конференції «Каразінські читання. Іноземна філологія. Погляд у майбутнє», яка відбулася у Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна (м. Харків, 30.11.2017 р.), а також при підготовці статті до збірника студентських праць кафедри теорії та практики перекладу англійської мови Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна *InStatu Nascendi* (випуск 18).

## РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У ГАЛУЗІ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

### 1.1. Термін як багатогалузева номінативна одиниця

Існує чимала кількість визначень слова «термін», які, загалом, характеризують його як спеціальну лексичну одиницю, яка вживається для позначення понять в тій чи іншій науково-технічній сфері. Тракткування терміна було запропоновано кількома вченими, однак вичерпне визначення дати досить складно.

Терміни різних галузей науки утворюють системи, взаємозв'язок яких ґрунтується на принципі понятійних кореляцій професійного знання, основним завданням яких є вираз цих знань за допомогою засобів мови [37]. Саме висока системна організація є головною відмінністю термінів від загальноновживаної лексики [27].

Термін (від лат. *terminus* - межа, кордон) – це спеціальне слово (або кілька слів), яке чітко й однозначно дає визначення окресленому поняттю та його співвідношенню з іншими поняттями в межах спеціальної сфери та особливих умов його вживання. А. В. Суперанська характеризує термін як “словесне позначення поняття, що входить у систему понять певної області професійних знань та є головним понятійним елементом мови для спеціальних цілей” [34].

Термінологію розглядають як сукупність термінів, яка виникла під впливом формування будь-якої науки та використовується для позначення особливих понять на предметів.

У процесі становлення і розвитку термінології будь-якої науки в зв'язку з виникненням відповідної галузі знання, структура терміна задається його змістом. Таким чином, з усе більш стрімким розвитком науки і технічного прогресу, мовні засоби, що позначають нові предмети або поняття, стають складнішими. В основі описаного процесу лежить екстралінгвальний фактор.

Термін є частиною системи, якщо під системою розуміти сукупність елементів цілого, між якими існує обов'язковий зв'язок. Сукупність зв'язків всередині такого цілого зумовлює його структуру [14].

Вивчаючи поняття «термінологія» слід зазначити, що воно не тотожне поняттю «терміносистеми». В. М. Лейчик вважає, що терміни «термінологія» і «терміносистема» головним чином відрізняються наявністю наукової теорії або концепції. Посилаючись на твердження цього дослідника, в терміносистемі одиниці формуються на основі певної концепції, в той час як термінологія не має подібного в своїй основі, що говорить про її нездатність розкрити безліч понять конкретної науки [21].

Існує припущення, що терміносистема утворилася штучним шляхом і представляє собою термінологію, але в упорядкованому вигляді. У своїй праці Н. С. Шарафутдинова виокремлює наступні функції понять “термінологія” та “терміносистема”: “Якщо термінологія – це сукупність термінів, які виконують номінативну функцію, то терміносистема – це сукупність термінів, що динамічно розвиваються та виконують комунікативну функцію”[42].

Якщо розглядати відносини термінів та загальноживаної лексики, слід зазначити, що функціонування обох груп здійснюється за однаковою системою, тобто такі явища, як полісемія, синонімія, омонімія та антонімія також є характерними для термінології. Однак, дані лексико-семантичні процеси визначаються особливими властивостями, приманними конкретній дисципліні, та які не порушують межі смислової визначеності терміна [17].

Приймаючи до уваги те, що “в якості головних термінуємих категорій виступають процеси, явища, предмети, а також властивості”, І. Н. Ремхе підкреслює номінативний характер термінології [30]. Але слід брати до уваги, що номінативність є характерною для всіх іменників, таким чином не слід розглядати її як специфічну особливість термінів.



У своїх дослідженнях, І. І. Чіронова дає такі характеристики термінології: належність термінології до певної області знань; наявність упорядкованої та ізольованої системи у рамках конкретної області знань; кореляція з конкретним поняттям [41].

Систематизація термінів відіграє основну роль у взаєморозумінні фахівців наукових галузей, незалежно від мови, якою вони користуються. Саме висока ступінь системної організації є головною відмінністю термінів від загальноживаної лексики [42]. Терміни різних галузей знань та науки утворюють системи, взаємозв'язок яких ґрунтується, перш за все, на принципі понятійних кореляцій професійних знань. Завданням даних кореляцій є вираження цих знань за допомогою засобів мови. [37].

Багато сучасних дослідників сходяться на думці, що основою для систематизації термінів часто виступають родовидові відносини, тобто відносини частини до цілого [42]. Більш того, дані відносини виявляють не тільки системність термінології, але й логіку її організації [44]. В свою чергу, Л. А. Чернишова говорить про багаторівневу ієрархію родовидових відносин і про їхню здатність відображати ступінь розвитку наукової думки певної дисципліни [40]. Розкриваючи участь подібних семантичних відносин в систематизації галузевої термінології, Н. С. Шарафутдинова говорить про те, що «термінологічна одиниця не існує ізольовано, а функціонує в системі і має з іншими лексемами в межах термінології тісні лексико-семантичні відносини: синонімічні, антонімічні, родовидові» [42].

Вивчаючи питання систематизації термінології, інший дослідник – О. С. Коршунова віддає перевагу тезаурусному підходу, який складається в успішному вивченні не тільки термінології певної дисципліни, а й її взаємозв'язків і контекстів. Перевага даного підходу пояснюється тим, що здатність описати ту чи іншу предметну галузь стоїть в основі її оволодіння в цілому [16].

Терміни, на думку Т. А. Новікової, можуть бути систематизовані за двома самостійними принципами: «конкретні та абстрактні» та «загальні, одиничні та збірні» [26].

Існує три умови реалізації системності термінології, а саме: «Термінологічна система повинна ґрунтуватися на класифікації понять; необхідно виділяти термінуючі ознаки і поняття, ґрунтуючись на класифікаційних схемах; слова повинні відображати спільність термінованого поняття з іншими та його специфічність». Крім того, в даній роботі, автор говорить про можливість класифікації термінів на основі їх структури та ступеню складності: мікро- та макротерміносистеми, а також «ієрархічні, багатоаспектні та гніздові» [38].

Основою для класифікації та систематизації термінів, на думку В. І. Литовченко, можуть бути їх ознаки, пов'язані з тією наукою або галуззю знань, до якої вони належать, наприклад, функціональні, екстралінгвістичні та лінгвістичні, а також формальні та змістовні [23]. Так, за змістом, можна виділити теоретичні терміни, за якими стоять абстрактні поняття, і терміни спостереження - реальні об'єкти. Однак найбільш детальної класифікацією термінів є класифікація по найменуванню об'єкта, а саме: «поділ термінів по галузям знань або діяльності - по спеціальними сферам. Перелік цих сфер може бути узагальнено представлений таким чином: наука, техніка, виробництво» [23].

Підсумовуючі, можна визначити, що термінологія – це систематизована сукупність термінів, головними характерними ознаками якої є точність, динамічність, визначення певного кола знань у межах конкретної галузі.

## **1.2. Особливості психологічного терміну та проблематика його перекладу**

При оволодінні понятійним і термінологічним апаратом психології можуть виникнути труднощі у відокремленні форми слова від його значення. Ця складність пояснюється тим, що в процесі використання спеціальної

психічної термінології, людина знаходиться в системі індивідуалізованих значень, які тільки частково перетинаються з прийнятими в психології науковими поняттями. Труднощі оволодіння понятійним апаратом психології обумовлені не тільки зв'язком між мовою і мисленням, а й особливостями предмета психології. На сьогоднішній день понятійна система психології відображає всі етапи розвитку цієї науки [32].

Сучасна психологічна термінологія є великою і складною системою. Психологія об'єднує в собі науку і практику діагностики і запобігання різних захворювань, в наслідок чого має складну макротерміносистему.

Під психологічним терміном розуміється слово або словосполучення, метою якого є позначення понять і предметів психології, а також її галузей. Психологічні терміни становлять основний смисловий зміст психологічних текстів [24].

Також треба зазначити, що основна частина понять психологічної терміносистеми бере свій початок від латинської та грецької мов. На сьогоднішній день, нові терміни, в основному, виникають в британській та американській мовах. Також існує тенденція до семантичної уніфікації систем термінів однієї і тієї ж науки в різних мовах (однозначна відповідність між термінами різних мов) і до використання інтернаціоналізмів в термінології.

У наші дні спостерігається все більш часте вживання наукових психологічних термінів в повсякденній лексиці. Відповідно, близькість до повсякденного життя є характерною особливістю психологічних термінів.

Також стан психології як самостійної науки характеризується не тільки зацікавленістю неспеціалістів, а й активною взаємодією з такими науками, як філософія, соціологія, медицина, що сприяє збагаченню універсальної психологічної термінології. Більшість лексичних одиниць в сучасних психологічних словниках припадає на суміжні з психологією науки.

Для психологічної термінології є дуже властивим активне збагачення шляхом тісного зв'язку з іншими науковими областями. Так, Л. М. Билда підкреслює, що міжпредметних характер надає психології унікальність, а також

дозволяє включати її в сферу як природних так і гуманітарних наук [6]. На додаток до цього, в процесі формування психологічних понять чималу роль відіграє власне психологічне пізнання дійсності і звичайний досвід.

Психологічні терміни розподіляють на дві групи, спираючись на їх морфологічну будову: на прості та складні номінації. Більш того, приблизно 70% термінів у психології відносяться до простих термінів [17].

Деякі інші дослідники класифікації термінів зазначають, що терміни-словосполучення також є не менш важливою групою психологічних термінів. Л. М. Лемайкіна стверджує, що терміни-словосполучення займають значну роль психологічної термінології та складаються здебільшого з двох компонентів [22].

Стосовно цього В.С. Виноградов припускає, що термін може складатися з однієї лексичної одиниці, яка є головною у розкритті змісту даного терміну, або ж бути частиною термінологічного словосполучення з різними визначеннями, які можуть видозмінюватися та конкретизувати зміст терміну [9].

Терміноутворювальні фактори поділяються на екстралінгвістичні та лінгвістичні. Завдяки стрімкому розвитку психології, використанню новітніх технологій та упорядкуванню наукового знання, з'являються нові наукові номінації, які можна віднести до екстралінгвістичного фактору. Визначення лінгвістичних факторів утворення психологічних термінів обумовлено різноманіттям їх понятійних зв'язків.

Також психологічні терміни можна розподілити відповідно до їх функціональних ознак: загальнонаукові, міжнаукові, спеціальні та вузькоспеціальні. До загальнонаукових термінів можна віднести терміни “ієрархія” та “аргумент”, до міжнаукових – “особистість” та “мобільність”. Прикладами спеціальної психологічної термінології є лексичні одиниці “афект” та “нав'язливий стан”, вузькоспеціальної – “персеверація” та “сугестія” [22].

Точний переклад термінів, як головних одиниць тексту спеціальної спрямованості, є обов'язковою умовою правильності перекладу всього тексту в цілому [28, 36].

Під терміном «перекладність» А. Д. Швейцер має на увазі можливість здійснення перекладу, а також встановлення еквівалента мовної одиниці оригіналу в мові перекладу [43]. Також під перекладністю мається на увазі відстань між оригіналом і засобом його вираження в мові перекладу. Саме всебічне збагачення мови, шляхом розвитку суспільства мови і активна міжнаціональна комунікація сприяють досягненню більш точної перекладності [31].

У процесі перекладу психологічних текстів можна зіткнутися з безліччю труднощів. Наприклад, Л. М. Лемайкіна виділяє кілька проблем перекладу психологічних термінів. По-перше, диференціація термінів від нетермінів є досить складною. По-друге, існує так-звані «авторські» терміни, за допомогою яких фахівці дають свої власні визначення спеціальним поняттям. У зв'язку з цим їх переклад і осмислення можуть викликати певні труднощі [22].

Також, у процесі перекладу певні труднощі можуть виникати при невідповідності лексичного складу і морфо-синтаксичної структури терміна, а також при невідповідності граматичної форми будь-якого елементу співвіднесених термінів в мові оригіналу і мові перекладу [3]. Відповідно, навіть володіння основами перекладу наукових текстів, а також досконалість у використанні психологічної термінології може виявитися недостатньою для адекватної передачі терміна. Більш того, тривала робота лише з стійкими термінами ставить під сумнів вибір того чи іншого еквівалента, в силу динамічного характеру термінології [30].

Рівень еквівалентності в практиці перекладу є одним з ключових понять, яке дозволяє визначити наскільки схожі тексти оригіналу і перекладу в конкретній ситуації. Чимало дослідників займалися проблемою еквівалентності перекладу. Так, Ю. Найда представив концепцію про два типи еквівалентності при перекладі: формальну та динамічну, в якій перша орієнтована на оригінал,

а друга ставить своїм завданням досягти тотожну реакцію у того, хто сприймає переклад [54].

В. Н. Комісаров виділяє п'ять рівнів еквівалентності з різним ступенем смислової подібності в оригіналі та перекладі. Інваріантною при цьому залишається головна комунікативна функція висловлювання: еквівалентність на рівні мети комунікації, ідентифікації ситуації і способу її опису, а також на рівні значень синтаксичних структур та вербальних знаків. Більш того, в кожному рівні знаходиться одиниця попереднього рівня [15].

Еквівалентність перекладу залежить від вмінь перекладача, характерних ознак мов та культур, а також від проміжку часу створення та характеру початкового та перекладеного текстів [52].

Понятійна еквівалентність може бути розділена на три категорії: повна (при якій поняття тотожні за всіма ознаками), часткова і понятійна безеквівалентності (повне неспівпадання понятійних ознак).

Безеквівалентна лексика – це одиниці, які не мають регулярних відповідностей в мові перекладу. Також до цієї категорії відносяться термінологічні одиниці, які називають існуючі, але ще не утворивших окремих категорій понятійного апарату в певній сфері діяльності. Хоча, В. С. Виноградов вважає, що сам термін «безеквівалентна лексика» не є гідною кандидатурою, оскільки в ході перекладу дані одиниці все-таки знаходять еквіваленти [8].

Існує кілька припущень виникнення безеквівалентної лексики, наприклад, відсутність предметного аналога або тотожного поняття в мові перекладу, а також розбіжності в лексико-стилістичних властивостях мов [29].

На думку Е. С. Баскакової, тільки термін, який є новим в мові перекладу та, який стосується поняття, опис якого не був наданий раніше, може називатися безеквівалентним [4].

Таким чином, в кожній галузі знань та професійної діяльності існує величезна кількість одиниць безеквівалентної лексики, які регулярно створюються паралельно з розвитком науки [53]. Всі ці одиниці мови вимагають виявлення, а також правильного вибору способів перекладу.

Для досягнення точного перекладу, перекладач повинен вміти правильно вибирати стратегії і способи перекладу. Це має особливу цінність при перекладі спеціальної лексики через те, що її неточний переклад може спричинити спотворення змісту всього тексту.

«Тлумачний перекладацький словник» визначає спосіб переказу як «об'єктивно існуюча закономірність переходу від однієї мови до іншої в перекладацькій діяльності» [35].

При роботі зі спеціальною лексикою перекладач звертається до таких методів перекладу, як калькування (заміна частин слова прямими лексичними відповідниками в мові перекладу), дослівного перекладу (здебільшого терміни без складності в перекладі), запозичення (відтворення звукової або графічної форми слова).

Також при перекладі психологічної літератури використовується спосіб описового перекладу, який розкриває значення терміна за допомогою розгорнутих словосполучень. Слід зазначити, що в деяких випадках перекладу доречним є одночасне використання двох або кількох способів перекладу.

Л. М. Алексєєва вважає, що при перекладі складних термінів, переклад яких повинен відповідати існуючій дійсності в представленій спеціальної області, необхідно використовувати адаптивну стратегію або стратегію пристосування [1].

Відповідно, можна зробити висновок, що для найбільш адекватного перекладу психологічних термінів, необхідно не тільки правильно вибрати спосіб перекладу, але також враховувати оточення термінів, і за необхідності надавати коментарі та пояснення.

### **1.3. Поняттєва структура дитячої психології у складі вікової психології**

Історія психології бере свій початок в середині XIX століття. До цього психологія довгий час була розділом філософії, яка стала для психології джерелом центральних понять. Спочатку тексти з психології широко використовувалися в багатьох наукових сферах, і на сьогоднішній день утворився новий шар психологічного мови, який використовується в обміні інформацією експертами і фахівцями [51].

Вікова психологія – це галузь психологічної науки, яка вивчає закономірності розвитку та функціонування психіки людини на всіх етапах її індивідуального життя, тобто онтогенезу [25].

Людське дорослішання становить приблизно четверту частину індивідуального життєвого шляху людини. Природні та суспільні умови визначають зміни, що відбуваються в тілесному і психічному житті людини. Ці зміни можливо охарактеризувати як закономірні та прогресивні, які виявляються у послідовності вікових періодів розвитку: зародження життя дитини, вік немовляти, раннє дитинство, дошкільний та молодший шкільний вік, стадія підлітка, яка переходить у юність. Потім ідуть періоди дорослості, що закінчується старістю [25].

Взаємовідносини індивіда з суспільним середовищем, його психічна діяльність та фізичний стан є характерними для кожного періоду життя. Так, спеціалізацією вікової психології є з'ясування динамічних прогресивних змін психіки людини впродовж її життя [11].

Свої коріння вікова психологія бере ще з античності. Аналізуючи зміст поняття душі, давньогрецький філософ Геракліт вважав, що душа розвивається, підкоряючись законам космосу, та з віком стає більш «сухою та гарячою» у дорослої людини, що забезпечує її більшу поміркованість та мудрість [11].



Вікова психологія перебуває у тісному зв'язку з іншими гуманітарними науками. Наприклад, педагогіка використовує теоретичну базу дитячої психології для правильної організації навчання та виховання дітей та молоді. Анатомія та фізіологія споріднена з віковою психологією щодо питань фізіологічного підґрунтя психічного розвитку. Але найбільше предмет вивчення вікової психології ріднить її з іншими галузями психології, а саме загальною, педагогічною, соціальною, диференціальною, спеціальною та сімейною [11].

Дитяча психологія - це галузь психологічної науки, яка вивчає факти і закономірності психічного розвитку дитини на різних вікових етапах, а також особливості переходу від одного вікового етапу на інший. Дитяча психологія детально розглядає і досліджує психіку, свідомість, психічний розвиток дитини від моменту народження до зрілості. Дитяча психологія є одним з розділів вікової психології, яка відрізняється від інших галузей психології тим, що її науковим об'єктом є не самі психологічні явища, а їх розвиток і вікова мінливість [25].

До ключових понять дитячої психології відносять категорії «вік», «дитинство», «розвиток», «зростання», «детермінізм», «гетерохронність», «системність», а також «соціальна ситуація розвитку», «провідний вид діяльності» та деякі інші поняття основних напрямків розвитку зарубіжної та вітчизняної психології.

Для виділення поняттєвого та термінологічного складу сфери дитячої психології були проаналізовані англomовні тексти, на основі яких були виділені поняттєві категорії і складено відповідні поняттєві схеми [46, 48, 49, 50, 58].

Так, Рис. 1.1. ілюструє етапи когнітивного розвитку дитини, запропоновані дослідником Ж. Піаже [58].

Жан Піаже розробив теорію, яка виділяє чотири важливі етапи когнітивного розвитку (*cognitive development stages*): сенсоромоторний (*sensorimotor*), передоперативний (*preoperational*), конкретний оперативний (*concrete*) та формально-оперативний (*formal operations*) етапи. Піаже дійшов

висновку, що адаптація (*adaption*) до навколишнього середовища здійснюється через певні схеми та відбувається шляхом асиміляції (*assimilation*) та пристосування (*accommodation*).

Сенсоромоторний етап: (від народження до 2 років) це перший етап теорії, на якому діти опановують головні сенсорні відчуття (*basic senses*): зір (*vision*), слух (*hearing*) та моторику (*motor skills*). На цьому етапі розуміння життя у дитини обмежене, але воно постійно розвивається разом з досвідом та взаємовідносинами (*interaction*).

За словами Піаже, коли немовля (*infant*) досягає 7-9 місяців, е нього починає розвиватися розуміння предметної константності (*object permanence*). Це означає, що дитина має здатність (*ability*) розуміти, що предмети продовжують існувати навіть тоді, коли їх неможливо побачити.

Передоперативний етап: (приблизно з 2 років до 7 років) на цьому етапі розвитку діти молодшого віку починають аналізувати навколишнє середовище (*environment analysis*), використовуючи ментальні символи (*mental symbols*). Ці символи часто містять слова та образи, і дитина починає застосовувати їх у своєму повсякденному житті, стикаючись з різними об'єктами, подіями та ситуаціями. Причиною того, чому Піаже назвав цей етап "передоперативним", полягає в тому, що діти в цей період не здатні здійснювати конкретні когнітивні дії (*specific cognitive operations*), такі як ментальна арифметика. На додаток до символізації (*symbolism*), діти починають грати у прикидання (*pretend play*), в якій вони вважають себе людьми, якими вони не є насправді (вчителі, супергерої). Деякі недоліки (*deficiencies*) даного етапу розвитку полягають у тому, що діти 3-4 років, часто проявляють так званий егоцентризм (*egocentrism*), який означає, що дитина не може бачити іншу точку зору, їм здається, що будь-яка інша людина переживає ті ж події та почуття, що й вони. Тим не менш, приблизно у 7 років, розумові процеси (*thought processes*) дітей більше не є егоцентричними, а є більш інтуїтивними (*intuitive*), це означає, що тепер вони замислюються над тим, який вигляд має оточення, замість раціонального мислення (*rational thinking*).

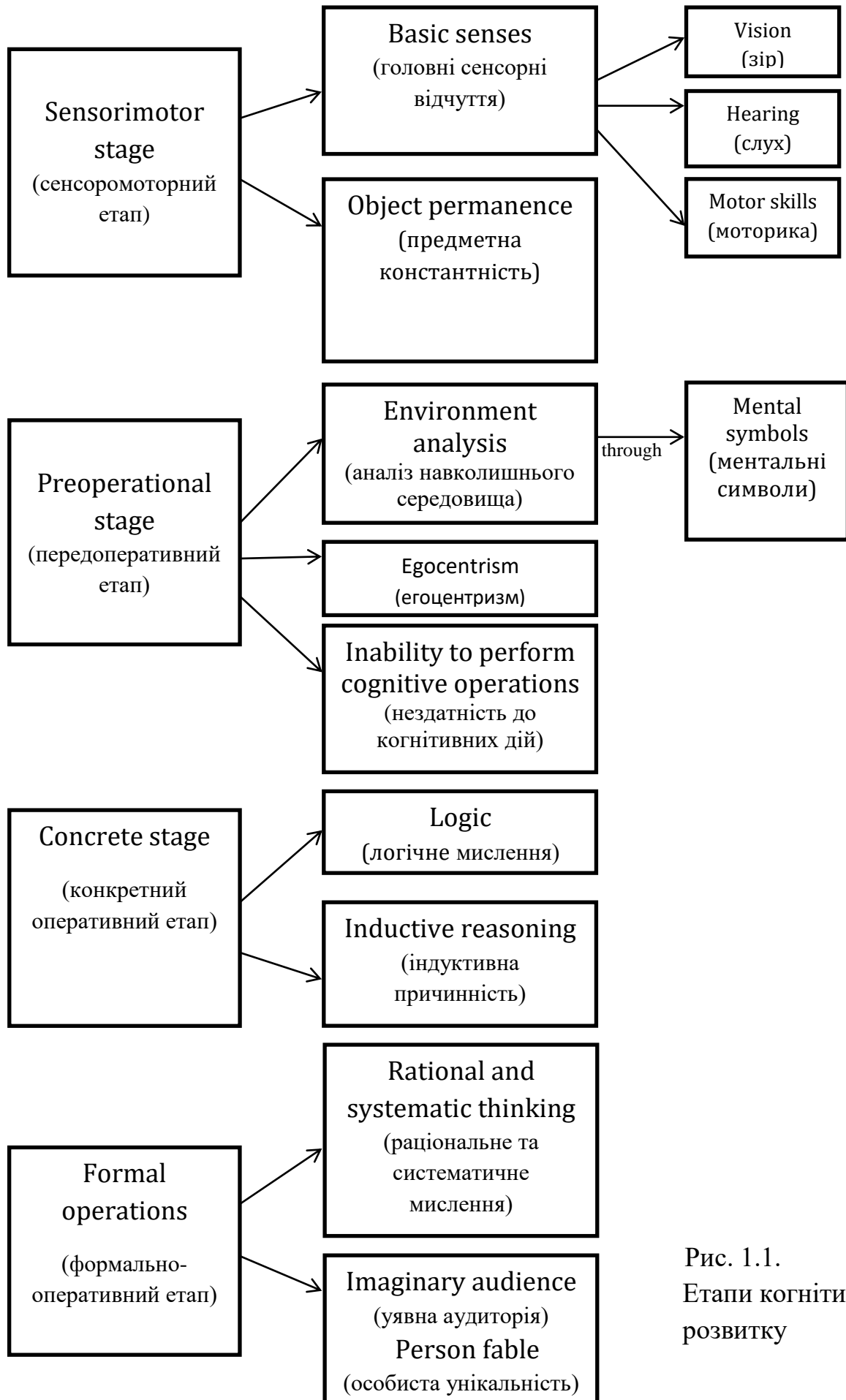


Рис. 1.1.  
Етапи когнітивного розвитку

Конкретний оперативний етап: (з 7 до 11 років) на цьому етапі діти використовують логічне мислення (*logic*) для розвитку когнітивної діяльності (*cognitive operations*) та починають застосовувати логічне мислення до різних ситуацій, з якими вони можуть зіткнутися. На цьому етапі дітям властиве індуктивне обґрунтування (*inductive reasoning*), яке надає підґрунтя для висновків зі спостережень для узагальнення (*generalization*).

Формально-оперативний етап: (з 11 до приблизно 15 років) останній етап когнітивного розвитку Піаже описує дитину, яка має здатність "більш раціонально та систематично мислити (*rational and systematic thinking*) про абстрактні поняття (*abstract concepts*) та гіпотетичні події (*hypothetical events*)". Деякі позитивні моменти цього періоду полягають у тому, що дитина або підліток починають формувати свою індивідуальність (*identity*). Проте є і деякі негативні аспекти, наприклад егоцентричні думки (*egocentric thoughts*), які включають уявну аудиторію (*imaginary audience*) та особисту унікальність (*personal fable*).

Схема, зображена на Рис. 1.2. зображує загальні поведінкові проблеми у дітей (*common behavioural problems in children*), які поділяються на психосоціальні розлади (*psychosocial disorders*), розлади звичок і потягів (*habit disorders*), тривожні розлади (*anxiety disorders*), руйнівну поведінку (*disruptive behaviour*) та проблеми зі сном (*sleeping problems*). Поведінкові проблеми зустрічаються у дітей всіх вікових категорій. Деякі діти мають дуже серйозні поведінкові проблеми.

Так, психосоціальні розлади, зображені на Рис. 1.3. можуть проявлятися у вигляді порушень емоційного спокою (*emotional disturbance*), поведінки (*behavioural disturbance*) або фізичної функції (*disturbance in physical function*), або у вигляді розладів розумової діяльності (*mental performance*). Даний перелік розладів може бути спровокований декількома факторами, наприклад, непослідовним або суперечливим стилем виховання (*parenting style*), сімейними проблемами (*family problems*) або проблемами у відносинах батьків (*marital problems*), жорстоким поводженням з дитиною (*child abuse*) або недбалістю

(*neglect*), надмірною поблажливістю (*overindulgence*), травмуванням (*injury*) або хронічним захворюванням (*chronic illness*), відлученням (*separation*) або тяжкою втратою (*bereavement*). Порушення емоційного спокою виражається тривожним станом (*anxiety*) та депресією (*depression*). Надмірна агресія (*aggression*) є ознакою поведінкових порушень. Порушення фізичної функції сприяють розвитку психогенних розладів (*psychogenic disorders*).

Психологічні проблеми у дітей зазвичай багатофакторні. На спосіб їх вираження можуть впливати ряд факторів, які включають стадію розвитку (*developmental stage*), темперамент (*temperament*), здатність сім'ї до подолання труднощів та адаптації (*coping and adaptive abilities*), природа (*nature*) та тривалість стресу (*stress*). Взагалі, хронічний стресові фактори (*chronic stressors*) є більш важким у подоланні ніж ізольовані стресові випадки (*isolated stressful events*).

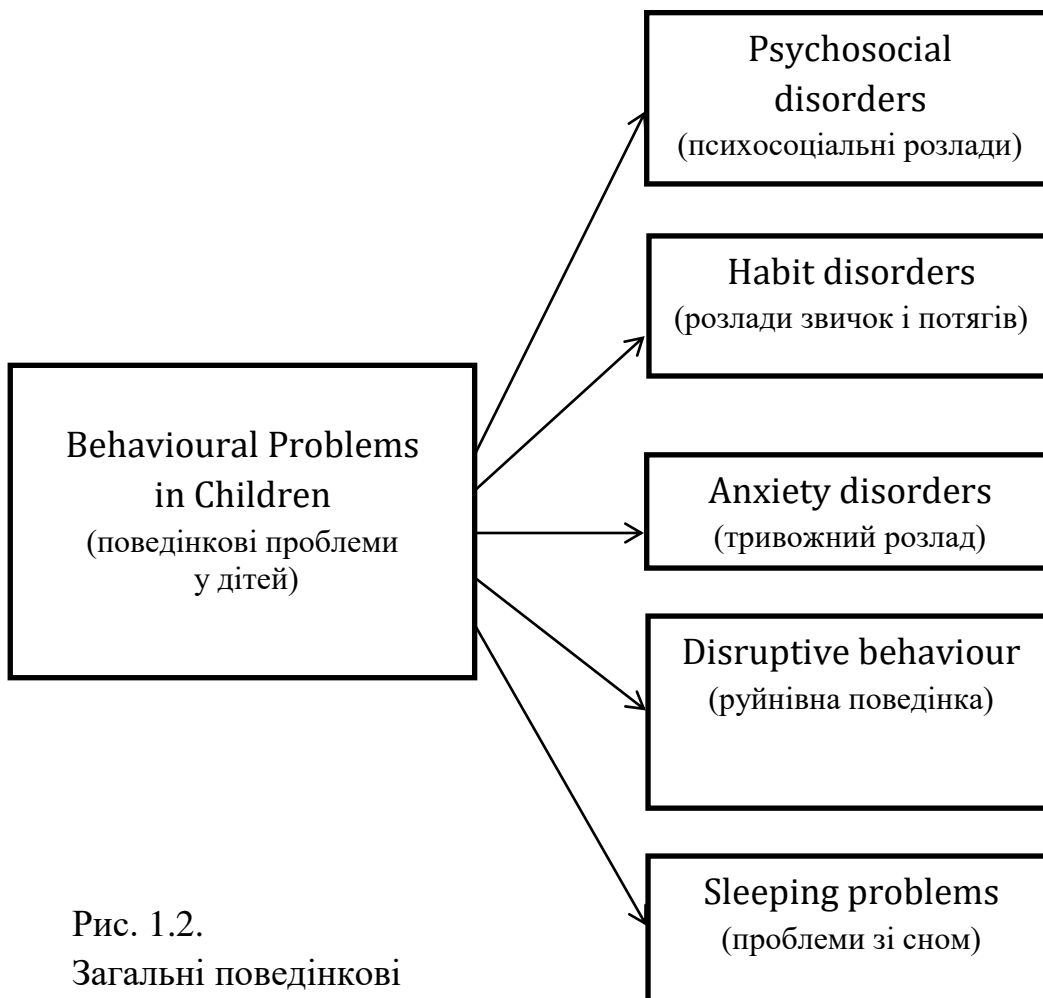


Рис. 1.2.  
Загальні поведінкові  
проблеми у дітей

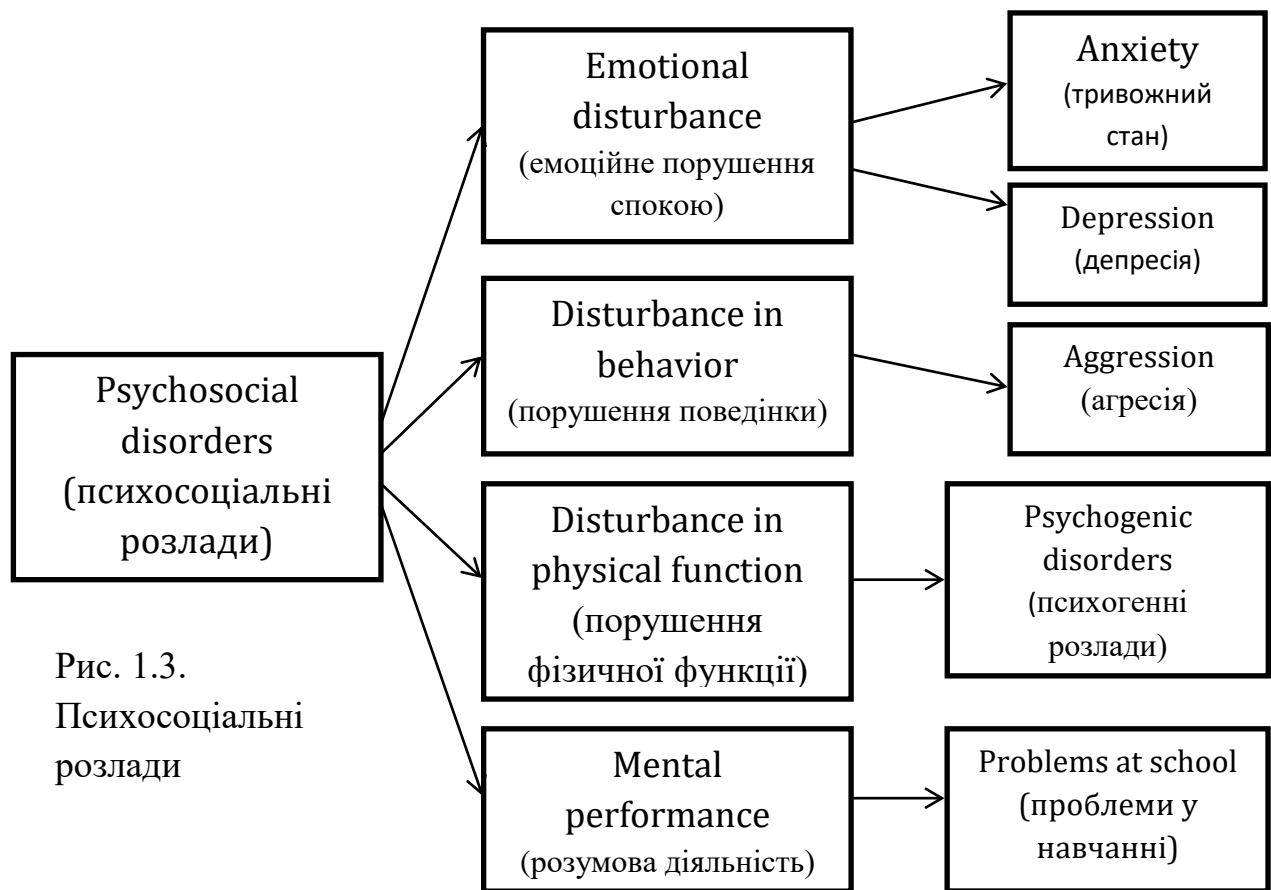


Рис. 1.3.  
Психосоціальні  
розлади

Діти не завжди безпосередньо показують свою реакцію на події. У таких випадках попереджувальна бесіда (*anticipatory guidance*) може допомогти батькам у спробі попередньої підготовки дітей до потенційно травматичних подій (*traumatic events*), таких як операції (*surgery*) або відлучення (*separation*). Діти повинні мати змогу виражати свої справжні страхи (*fear*) або тривогу (*anxieties*) з приводу майбутніх подій.

У стресових ситуаціях маленькі діти мають тенденцію реагувати ослабленням фізіологічних функцій (*physiological functions*), таких як розлади харчування та сну (*feeding and sleeping disturbance*). Діти середнього віку можуть мати проблеми у відносинах (*relationship disturbances*) з батьками та друзями, проблеми у навчанні (*poor school performance*), поведінкову регресію (*behavioural regression*) до більш ранньої стадії розвитку та розвиток специфічних психологічних розладів (*psychological disorders*), таких як фобія (*phobia*) або психосоматичне захворювання (*psychosomatic illness*).

Оцінка поведінки таких дітей як нормальної або достатньо проблематичної, яка потребує втручання (*intervention*) є достатньо важкою. Для прийняття рішення треба брати до уваги частоту, діапазон та інтенсивність симптомів (*intensity of symptoms*), та ступінь можливого погіршення (*impairment*).

Розлади звичок і потягів (*habit disorders*) представлені на Рис. 1.4. Всі діти на певних стадіях розвитку демонструють повторюваність дій у поведінці (*repetitive behaviour*). Але необхідність діагностування таких дій як психічні розлади залежить від частоти, тривалості та негативного ефекту (*negative effect*), який має вплив на фізичне, емоційне та соціальне функціонування (*physical, emotional and social functioning*). Розлади звичок і потягів можуть виникати від навмисних дій, які з часом приймають повторювану форму і стають на один рівень із звичайними звичками (*customary behaviour*). Деякі звички формуються у вигляді імітації (*imitation*) поведінки дорослих. Інші звички, такі як виривання волосяного покриву (*hair pulling*) або биття головою (*head banging*), розвиваються як форма заспокоєння (*comfort*), коли дитина залишається наодинці.

Смоктання великого пальця (*thumb sucking*) є досить звичайною звичкою в період раннього дитинства (*infancy*). Та якщо вона є тривалою, це може викликати стоматологічні проблеми (*dental problems*), зокрема неправильний розвиток зубів. Дана звичка є проявом заспокійливої поведінки (*comfort behaviour*) і батьках не слід знепокоюватися з цього приводу. У цьому випадку необхідно приділити увагу іншим аспектам дитячої діяльності.

Тики (*tics*) – повторювані рухи системи м'язів, які зменшують напругу (*tension*), виникаючу внаслідок фізичного або емоційного стану. Частіше за все тики охоплюють такі зони, як шия, голова або руки. Для дитини є дуже важким стримувати (*inhibition*) тики на довгі проміжки часу. В той час як натиск з боку батьків (*parental pressure*) може тільки погіршити ситуацію. Тики розділяються на дистонію (*dystonia*) та дискінетичні рухи (*dyskinetic movements*).

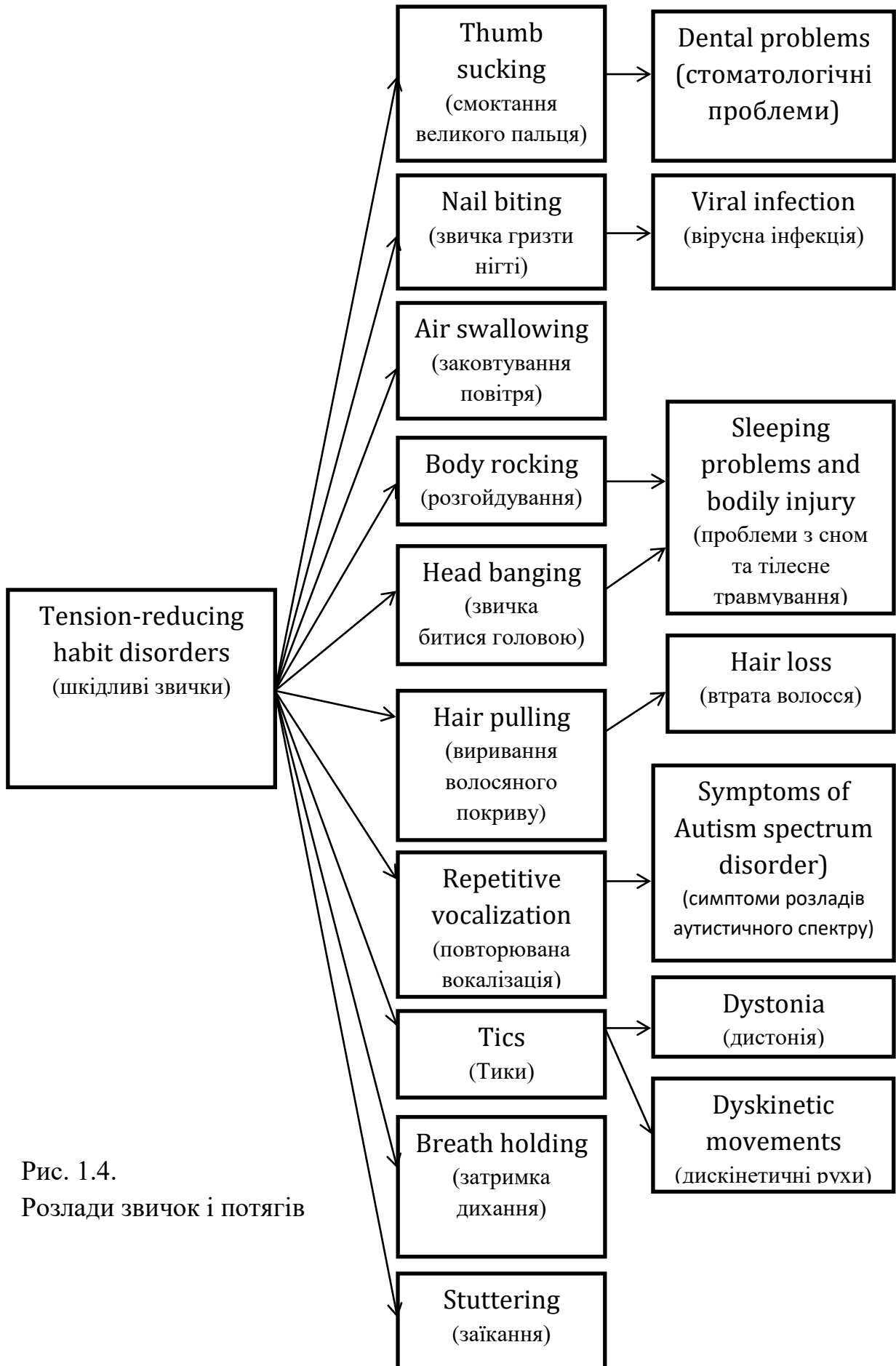


Рис. 1.4.  
Розлади звичок і потягів



Заїкання (*stuttering*) не належить до шкідливих звичок та виникає приблизно у 5% дітей під час навчання говорінню. Лише у 20% дітей заїкання залишається на період дорослості (*adulthood*). У випадках, коли неплавна мова (*dysfluent speech*) триває довгий час та спричиняє занепокоєння, слід звернутися до логопеда (*speech therapist*).

Звичка гризти нігті (*nail biting*), znana як оніхофагія (*onychophagia*), є оральною компульсивною звичкою (*oral compulsive habit*). Дана шкідлива звичка може призвести до ураження шкіри навколо нігтів, яка стає вразливою до вірусних інфекцій (*viral infections*).

Звичка битися головою (*head banging*) та розгойдування (*body rocking*) є типом ритмічного порушення рухів (*movement disorder*), який включає до себе деякі типи повторюваної стереотипної поведінки (*repetitive stereotypy*) всього тіла або кінцівок. Описана поведінка зазвичай трапляється у дітей під час обіднього або нічного сну та може повторюватися під час пробудження протягом ночі. Звичка битися головою та розгойдування можуть бути розглянуті як розлади тільки у тих випадках, коли вони провокують проблеми з сном (*sleeping problems*) або існує загроза тілесного травмування (*bodily injury*).

Виривання волоссяного покриву (*hair pulling disorder*), або трихотіломанія (*trichotillomania*) зазвичай зустрічається у дітей, які страждають obsесивно-компульсивним розладом (*obsessive-compulsive disorder*). Найбільш важким наслідком цього розладу може бути місцева або повна втрата волосся (*hair loss*). Когнітивно-поведінкова терапія (*cognitive behavioural therapy*) є типовим способом лікування даного розладу.

Заковтування повітря (*air swallowing*), або аерофагія (*aerophagia*) є функціональним захворюванням шлунково-кишкового тракту, що характеризується постійним ковтанням повітря, розтягуванням черевної порожнини, відрижкою (*belching*) та метеоризмом (*flatulence*). Дане клінічне захворювання може імітувати педіатричні розлади моторики шлунково-кишкового тракту (*pediatric gastrointestinal motility disorders*), такі як

гастропарез, мегаколон та кишкова псевдообструкція. Частіше за все, аерофагія зустрічається у дітей з затримками розумового розвитку (*mental retardation*).

Рис. 1.5. демонструє поняттєву структуру «Видів тривожного розладу». Тривожний стан (*anxiety*) та боязкість (*fearfulness*) є частиною нормального розвитку (*normal development*), проте у випадках, коли вони посилюються, існує вірогідність розвитку необхідності медичного втручання (*intervention*). Приблизно 6-7% дітей страждають від тривожного розладу (*anxiety disorder*), з яких 1/3 частина може мати різного-виду фобії (*phobia*), наприклад страх перед школою (*school phobia*) або дитячу соціофобію (*childhood-onset social phobia*).

Лікування даного виду фобій передбачає сімейну терапію (*family therapy*), батьківські тренінги (*parental training*) та знаходження зв'язку взаємодії (*liaison*) зі школою для спроби виявлення ймовірних причин негативного ставлення до неї. Поведінкове та когнітивне лікування (*behavioural and cognitive treatment*) є обнадійливим, хоча існує потреба у проведенні подальших досліджень у даній області.

Тривожний розлад відлучення (*separation anxiety disorder*) входить до складу психічних розладів (*mental disorder*), при якому дитина може переживати надмірну тривогу під час розлуки з домом або особами, до яких вона має дуже велику емоційну прихильність (*emotional attachment*), наприклад батьки або брат і сестра (*sibling*). Тривожний стан є досить звичайним для немовлят (*infant*) та дітей молодшого віку, хоча він може мати патологічні прояви у дітей старшого віку (*older children*), підлітків (*adolescents*) та дорослих (*adults*). Тривожний розлад розлучення є природною частиною процесу розвитку (*developmental process*).

У випадку нормального розвитку, звичайне занепокоєння з приводу відлучення свідчить про здоровий прогрес у когнітивному дорослішанні дитини (*child's cognitive maturation*) та не повинна розглядатися як поведінкова проблема.

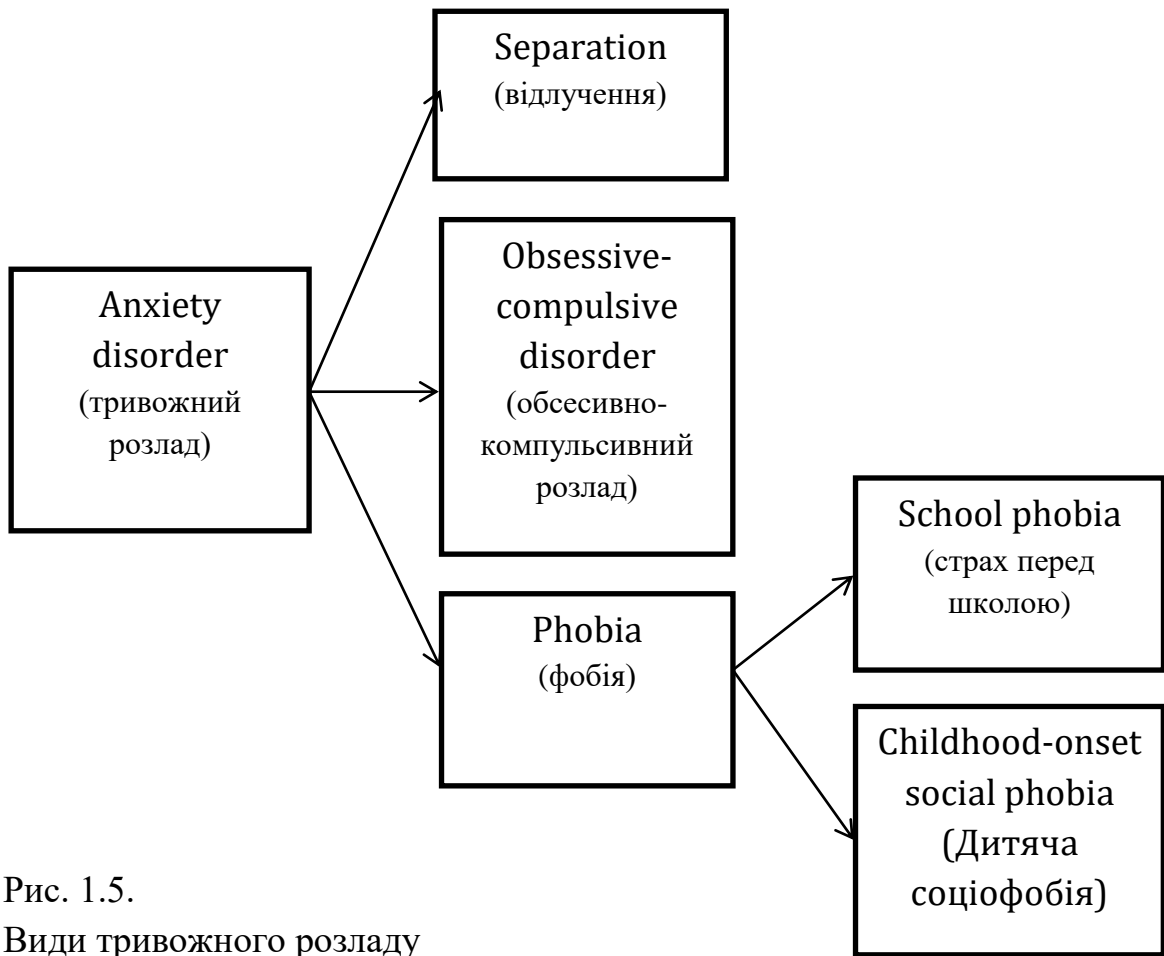


Рис. 1.5.  
Види тривожного розладу

Різні прояви небажаної поведінки у дитини, якщо вони трапляються на ранніх стадіях розвитку (*early stage of development*) вважаються нормальними, та навпаки патологічними, якщо вони присутні у середніх етапах розвитку дитини. Так, Рис. 1.6. зображує поняття, які відносяться до «Руйнівної поведінки» (*disruptive behaviour*).

Для дітей молодшого віку такі види поведінки як затримка дихання (*breath holding*) або напади гніву (*temper tantrum*) є проявом роздратування (*anger*) та розчарування (*frustration*) з приводу їх нездатності (*inability*) контролювати навколишнє середовище. У цих випадках батькам слід уникати грубої відповіді (*punitive response*) та по можливості залишати приміщення. Ймовірніше за все, дитина може бути налякана інтенсивністю (*intensity*) своєї поведінки та потребуватиме заспокоєння (*comfort*) та підбадьорювання (*reassurance*). Асоціальна поведінка (*antisocial behaviour*) та агресія (*aggression*)

не можуть розглядатися як особливості нормального розвитку дитини у середньому та підлітковому віці.

Дефіцит уваги та гіперактивність (*attention deficit hyperactivity disorder*) характеризується низькою здатністю (*poor ability*) до вирішення завдань, неухважністю (*inattention*), надмірною активністю рухів (*overactivity*), наприклад непосидючістю (*fidgets*) та гучністю (*noisiness*) під час гри. До даної категорії також належить імпульсивність (*impulsiveness*), яка виражається у вигляді неповаги до оточуючих або вигукуванні відповідей на заняттях.

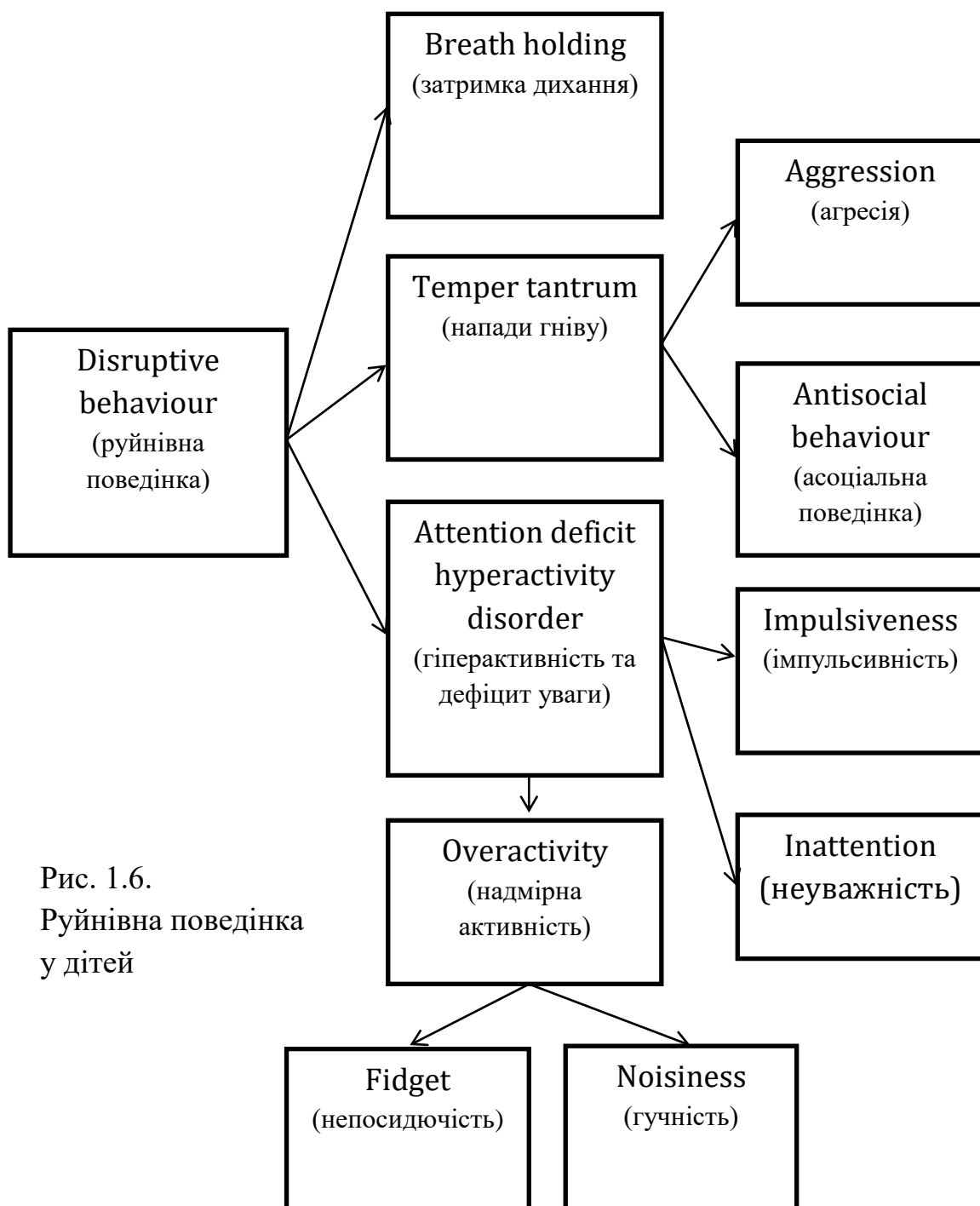


Рис. 1.6.  
Руйнівна поведінка  
у дітей

Для правильного діагностування (*diagnosing*) даного розладу, симптоми (*symptoms*) повинні бути виявлені ще до досягнення дитиною 7 років, тривати мінімум 6 місяців та мати прояви як у школі так і вдома.

Метилфенідат є стимулюючим препаратом (*stimulant medication*), який зменшує симптоми руйнівної поведінки. Поведінкові різновиди (*behavioural modification*) та нейрофідбек (*neuro-feedback*) належать до нефармацевтичних способів лікування. Застосування різного виду втручання у вигляді дієтичного харчування (*dietary intervention*), особливо жирних кислот, набуло широкого розповсюдження у лікуванні.

Поняттєва структура сфера дитячої психології включає в себе поняття, пов'язані з різними етапами розвитку дитини, її взаємодією з навколишнім середовищем та оточуючими, а також психологічні проблеми та розлади, дослідження яких допомагає стабілізувати та покращити психічний стан дитини.

### Висновки до Розділу 1.

На сьогоднішній день більшість новостворених слів складають терміни різноманітних наукових сфер. В першу чергу це пов'язано з стрімким ростом науково-технічних знань. При цьому, кількість новостворених слів неспеціальної лексики значно поступається кількості термінологічних одиниць.

Термін – це слово або поєднання слів, призначене для позначення понять предметів певної сфери діяльності.

Термінологію називається сукупність термінів певної галузі промисловості, діяльності, знань, яка створює особливий шар лексики, який найбільш легко податливий до свідомого регулювання та упорядкування.

Психологічний термін являє собою спеціальну лексичну одиницю, яка позначає поняття в психології і її галузях. Метамова психології характеризується великою динамічністю в розвитку та активним збагаченням

новими термінами. При цьому, однією з основних особливостей психологічної термінології є тенденція до постійного оновлення психологічної термінології, яка відображає ступінь розвитку психологічної науки.

Дитяча психологія – галузь вікової психології, що вивчає психологію дитини, її поведінку та закономірності його психічного розвитку.

При вивченні головних завдань та областей досліджень дитячої психології були складені та проаналізовані понятійні схеми, які входять до складу понять дитячої психології: «Етапи когнітивного розвитку дитини» («Cognitive development stages»), «Загальні поведінкові проблеми у дітей» («Common behavioural problems in children»), «Психосоціальні розлади» («Psychosocial disorders»), «Розлади звичок і потягів» («Habit disorders»), «Види тривожного розладу» («Anxiety disorder») та «Руйнівна поведінка у дітей» («Disruptive behaviour»).

## РОЗДІЛ 2

### ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ У АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ З ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ

#### 2.1. Відбір матеріалу дослідження

Матеріалом дослідження послужили 308 однослівних термінологічних одиниць та термінологічних словосполучень, відібраних методом суцільної вибірки оригінальних англomовних текстів обсягом 100.000 друкованих знаків. Відібрані тексти розглядають різноманітну тематику та проблематику сфери дитячої психології, до яких входять вікові психологічні етапи розвитку дитини, психічні розлади та поведінкові проблеми, а також дослідження, присвячене вивченню методів зменшення стресу у батьків, які виховують дитину з розладом аутистичного спектру[46, 48, 49, 50, 58].

На Рис. 2.1. відображене відсоткове співвідношення вибірки за структурою.

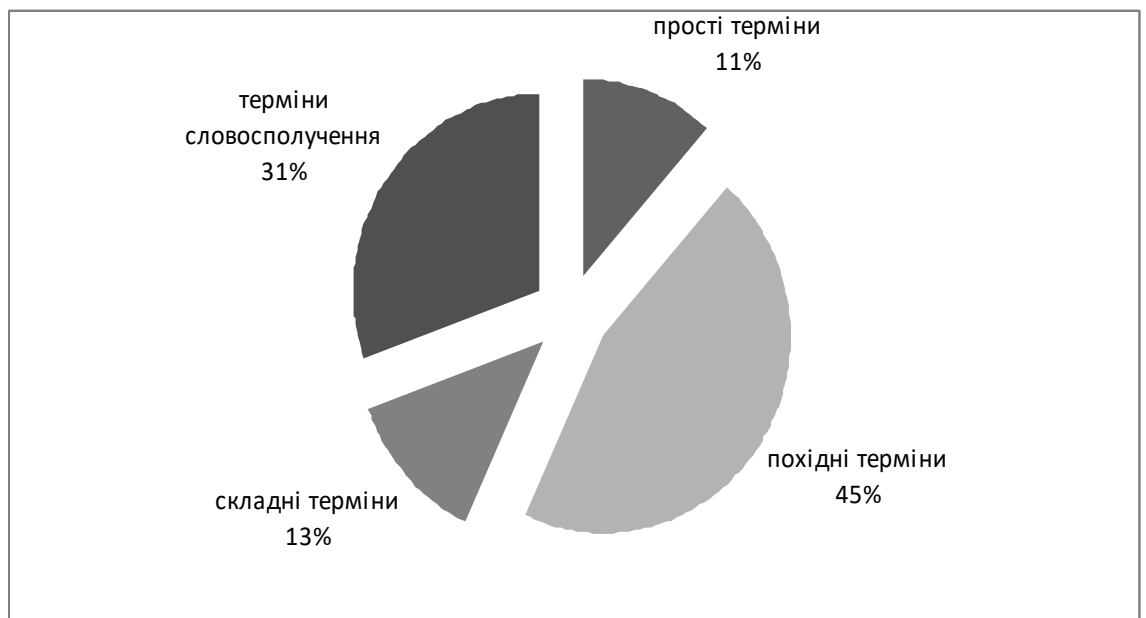


Рис. 2.1. Співвідношення термінів вибірки за структурою

Згадані терміни за структурними ознаками по кількості розподілилися наступним чином:

- прості терміни – 35 одиниць;
- похідні терміни – 140 одиниць (10 префіксальних, 93 суфіксальних та 37 суфіксально-префіксальних);
- складні терміни – 40 одиниць;
- термінологічні словосполучення – 93.

Як впливає з Рис. 2.1. в даній вибірці найчастіше зустрічаються похідні терміни (45%), з яких терміни з суфіксальною структурою є найчисельнішими (30%). Далі за частотністю вживання йдуть термінологічні словосполучення (31%), складні (13%) та прості терміни (11%). Таким чином, термінотворення шляхом афіксації має тенденцію до збільшення.

## **2.2. Способи перекладу термінів відповідно до їх структурно-семантичних ознак**

Багато вчених, серед яких С. В. Гринев, В. М. Лейчик, А. В. Крижановська, Т. І. Арбнкова робили спроби класифікувати основні механізми утворення нових термінів. Аналізуючи результати цих досліджень [2, 12, 20, 21], можна виділити наступні основні структурні способи термінотворення:

- семантичний, в основі якого лежить вживання в якості терміна слова або словосполучення, запозиченого із загальноновживаної мови;
- морфологічний, що характеризується створенням нового терміна шляхом використання афіксів;
- морфолого-синтаксичний припускає словоскладення, тобто створення нового терміна шляхом складання основ слів;
- синтаксичний, який складається з формування термінологічних сполучень;
- утворення аббревіатур, тобто створення нового терміна шляхом скорочення основ слів.

Посилаючись на дослідження С. В. Гринєва, синтаксичний спосіб визнаний найбільш продуктивним способом структурного термінотворення,



який полягає в перетворенні звичайних вільних словосполучень в складні «еквіваленти слів». Шляхом даного способу утворюється «60% - 95% складу різних досліджених термінологій європейських мов, що свідчить про переважання термінологічних словосполучень (складених термінів) над однослівними термінами як характерною рисою сучасної термінолексики» [12].

Однокомпонентні терміни, які виражають прості поняття, грають головну роль в становленні будь-якої терміносистеми. Під простими термінами маються на увазі однослівні терміни, які утворені морфологічним і семантичним способами [10].

Отже, з відібраних 308 психологічних термінів до **простих** термінів належать 35 : *ability* – здатність, здібність; *abuse* – жорстоке поводження; *amygdala* – амигдала, мигдалина; *anger* – гнів, роздратування; *assault* – насильство; *conflict* – конфлікт; *control* – контроль; *divorce* – розлучення; *embryo* – заплід, ембріон; *empathy* – емпатія; *epilepsy* – епілепсія; *family* – сім'я; *fear* – страх; *fidget* – непосидючість; *foetus* – плід; *grief* – скорбота; *guilt* – провина; *immune* – імунний; *infant* – немовля; *liaison* – зв'язок взаємодії; *logic* – логіка; *loss* – втрата; *neglect* – халатність, недбалість; *peer* – одноліток; *phenomenon* – феномен; *phobia* – фобія; *skill* – вміння; *spouse* – подружжя; *stimulus(stimuli)* – подразник; *strain* – напруження; *stress* – стрес; *support* – підтримка; *symptom* – симптом; *tantrum* – тантум; *tension* – знервованість; *therapy* – *терапія*; *tic(s)* – тик(и); *trauma* – травма.

Афіксацією називається спосіб словотворення, за допомогою якого нові слова створюються шляхом приєднання словотвірних афіксів, тобто префіксів і суфіксів, до основ різних частин мови. З розвитком науки все частіше виникає необхідність конкретизувати поняття, за рахунок цього відбувається збільшення компонентів в терміні. Словниковий склад англійської мови знаходиться в стані постійного поповнення, і морфологічні способи, такі як афіксація, вносять домінуючий внесок в збагачення словникового запасу англійської мови на сучасному етапі його розвитку [18].

Префіксами називаються словотвірні морфеми, що передують корені і змінюють лексичне значення слова, але в більшості випадків не впливають на приналежність його до того чи іншого лексико-граматичному класу. Утворене з їх допомогою слово також приєднується до певного семантичного ряду слів. При суфіксації навпаки зберігається категоріальне значення даного слова, і воно не переходить в іншу частину мови.

З 308 відібраних термінів до **похідних** належать 140, серед яких 10 одиниць відносяться до **префіксальних**, а саме: *concrete* – конкретний; *dyskinetic* – дискінетичний; *dystonia* – дистонія; *exacerbate* – загострювати; *immature* – незрілий; *impact* – вплив; *inability* – нездатність; *injury* – травмування; *premature* – ранній; *retarded* – відсталий; 93 одиниці до **суфіксальних**: *accommodation* – пристосування; *acquisition* – надбання; *action* – дія; *adaption* – адаптація; *adolescence* – підлітковий період; *adulthood* – дорослість; *adversity* – лихо, напасть; *aging* – старіння; *ambiguity* – невизначеність; *anxiety* – тривога; *appearance* – зовнішній вигляд; *assimilation* – асиміляція; *avoidance* – уникнення; *autism* – аутизм; *behaviorism* – біхевіоризм; *belching* – відрижка; *bereavement* – тяжка втрата; *childhood* – дитинство; *chronical* – хронічний; *cognitive* – когнітивний; *commitment* – зобов'язання; *communication* – спілкування; *competency* – компетентність; *conception* – запліднення; *confidence* – впевненість; *congruence* – конгруентність; *criticism* – критика; *dependency* – залежність; *dietary* – дієтичне харчування; *education* – виховання, освіта; *embryonic* – ембріональний; *emotion* – емоція; *feeling* – відчуття; *flatulence* – метеоризм; *flexibility* – гнучкість; *fraternal* – братній; *frustration* – розчарування; *function* – функціонування; *fussiness* – нервовість; *generalization* – узагальнення; *germinal* – зародковий; *happiness* – щастя; *harassment* – занепокоєння; *hearing* – слух; *helplessness* – безпорадність; *hereditary* – спадковий; *hopefulness* – сподівання; *identity* – індивідуальність; *imitation* – імітація; *indicator* – індикатор; *individual* – особистість; *infancy* – період раннього дитинства; *inhibition* – стримування; *intensity* – інтенсивність; *intimacy* – близькість; *intuitive* – інтуїтивний; *isolation* – ізоляція; *judgmental* –

суб'єктивний; *maturation* – дорослішання; *nurturing* – виховання; *obsession* – одержимість; *optimism* – оптимізм; *organism* – організм; *orienting* – орієнтування; *parenting* – батьківство; *perception* – сприймання; *personality* – особистість; *pervasive* – поширюваний; *pregnancy* – вагітність; *prevalence* – поширення, розповсюдження; *pubescence* – змужіння; *reciprocal* – обопільний; *regulatory* – регулюючий; *resistance* – опір; *restlessness* – занепокоєння; *rigidity* – ригідність; *ritual* – ритуал; *schooling* – шкільне навчання; *seizure* – судома; *sensitivity* – образливість; *separation* – відлучення; *severity* – рівень тяжкості; *shyness* – сором'язливість; *sibling* – сиблінг, брат і сестра; *symbolism* – символізм; *stressor* – стресовий фактор; *stuttering* – заїкання; *temperament* – темперамент; *toddler* – малюк; *traumatic* – травматичний; *verbal* – вербальний; *violence* – насилля; *vision* – зір; та 37 термінів були утворені **префіксально-суфіксальним** шляхом: *abnormal* – аномальний; *aggression* – агресія; *atypical* – атиповий; *comorbidity* – супутнє захворювання; *complication* – ускладнення; *concentration* – концентрація; *correlation* – співвідношення; *deficiency* – дефіцит; *depression* – депресія; *discrimination* – дискримінація; *disturbance* – порушення спокою; *dysfunction* – дисфункція; *exposure* – вплив; *extraverted* – екстрагентний; *impairment* – погіршення; *impulsiveness* – імпульсивність; *inattention* – неуважність; *incidence* – захворюваність; *incongruent* – інконгруентний; *irritability* – дратівливість; *obesity* – ожиріння; *overactivity* – надмірна активність; *overeating* – переїдання; *overindulgence* – надмірна поблажливість; *perinatal* – перинатальний; *prenatal* – пренатальний; *preoperational* – передопераційний; *proactive* – активний; *reactive* – реагуючий; *reassurance* – умовляння, заспокоєння; *recurrent* – повторюваний; *regression* – регресія; *rejection* – відхилення; *retardation* – затримка; *suppression* – стримування; *uneasiness* – неспокій; *unhappiness* – нещастя.

З наведених прикладів чітко простежується той факт, що суфіксальний спосіб термінотворення є втричі більш затребуваним та ефективним ніж префіксальний та суфіксально-префіксальний.

Велика частина складних слів з'явилася на основі словосполучень, але деяка частина їх утворюється шляхом додавання кореневих основ за аналогією з уже існуючими складними термінами. Складний термін утворюється з основ термінів, які знаходяться між собою в певних структурно-семантичних відносинах, схожих з подібними відносинами мовних утворень словосполучень або речень.

Структурно-семантичні відносини між компонентами складного слова являють собою своєрідний варіант семантико-структурних відносин слів у словосполученні. Але ознака предмета, явища виявляється по-різному при позначенні предмета складним словом і словосполученням. Дані типи складних слів походять по структурі до словосполучень, так як складаються з комбінації цілих слів [19, 33]. Незалежно від своєї форми, складні терміни зберігають свою семантичну форму. Головне семантичне навантаження в складних словах доводиться на другий, останній елемент слова, і семантичний зв'язок між значеннями двох елементів являє собою підрядний семантичний зв'язок. Всі складні слова можна пояснити з точки зору синтаксичних відносин, що лежать в їх основі.

Далі необхідно розглянути складні психологічні терміни у галузі перекладознавства. З відібраних 308 слів 39 відносяться до **складних** термінів, а саме: *aerophagia* – аерофагія; *cardiovascular* – серцево-судинна система; *echolalia* – ехолалія; *egocentrism* – егоцентризм; *endocrine* – ендокринний; *formal-operational* – формально-оперативний; *heritability* – успадкованість; *hyperactivity* – гіперактивність; *hypothetical* – припустимий; *interaction* – взаємодія; *intervention* – втручання; *lifespan* – тривалість життя; *maladaptive* – неприйнятний; *meltdown* – падіння; *metabolic* – метаболічний; *methylphenidate* – метилфенідат; *monozygotic* – монозиготний; *neonate* – новонароджений; *neurodevelopment* – нейророзвиток; *neuro-feedback* – нейрофідбек; *non-verbal* –

невербальний; *onychophagia* – оніхофагія; *pathological* – патологічний; *psychogenic* – психогенний; *psychosomatic* – психосоматичний; *relationship* – відносини; *self-blame* – самодокір; *self-efficacy* – самоефективність; *self-esteem* – самооцінка; *self-injurious* – самотравмування; *self-regulation* – саморегуляція; *self-stimulation* – самостимуляція; *sensorimotor* – сенсоромоторний; *serotonin* – серотонін; *socially-inappropriate* – соціально-неприйнятний; *stereotype* – стереотипія; *symptomology* – симптомологія; *teenager* – підліток; *trichotillomania* – трихотіломанія; *typically-developing* – типово-розвинутий.

Під термінологічним словосполученням розуміється словосполучення, що є одиницею номінації в системі даної термінології, а також смислове і граматичне об'єднання двох (або декількох) повнозначних слів, що служить найменуванням спеціального професійного поняття. Структура термінологічного словосполучення вказує «на місце вказаного ним поняття в системі споріднених йому понять. Родове слово, ядерний компонент словосполучення вказує на групу, до яких належать названі словосполученням поняття. Це слово виділяється в словосполученні фіксованістю місця, і процес утворення сполучень зазвичай зводиться до приєднання до нього нових слів або словосполучень» [12].

Словосполученням є узгоджене цілісне утворення, яке має не тільки складну граматичну структуру, а й висловлює думку, що є складною за своєю логічною природою. Воно, представлене як об'єднане поняття, «разом з тим явно являє собою поєднання низки понять, кожне з яких, окремо один від одного, є відмінним від всього поєднання, взятого в цілому» [12]. Словосполучення будується за принципом семантичного поширення слова. При вивченні словосполучення враховують, що воно має деякі властивості слова, тобто функціонує як одиниця номінації і протиставляється реченню.

Серед відібраних 308 мовних одиниць 94 становлять **терміни-словосполучення**: *adaptive behavior* – адаптивна поведінка; *adaptive life skills* – адаптивні життєві навички; *aggressive impulse* – агресивний імпульс; *air swallowing* – заковтування повітря; *anticipatory guidance* – попереджувальна бесіда; *antisocial behavior* – антисоціальна поведінка; *applied behavior analysis* – прикладний аналіз поведінки; *applied psychology* – прикладна психологія; *attachment theory* – теорія прив'язності; *autism spectrum disorder* – розлади аутистичного спектру; *basic living skills* – основні життєві навички; *basic senses* – головні сенсорні відчуття; *biological factor* – біологічний фактор; *birth weight* – вага при народженні; *body rocking* – розгойдування; *brain circuitry* – мозкова схема; *brain development* – розвиток мозку; *breath holding* – затримка дихання; *child abuse* – жорстоке поводження з дитиною; *child nature* – дитяча натура; *child's needs* – *дитячі потреби*; *chronic illness* – хронічне захворювання; *chronic stressor* – хронічний стресовий фактор; *circadian rhythm* – циркадний ритм; *coping strategies* – способи подолання; *corpus callosum* – мозолисте тіло; *developmental stage* – стадія розвитку; *diffuse anxiety* – дифузна тривога; *disruptive behavior* – руйнівна поведінка; *dysfluent speech* – неплавна мова; *executive function* – виконавча функція; *eye contact* – візуальний контакт; *feeding disturbance* – розлади харчування; *fine motor development* – розвиток дрібної моторики; *food selectivity* – вибірковість в їжі; *formal operations* – формально-оперативний етап; *frontal lobe* – лобна доля; *genetic code* – генетичний код; *genetic factor* – генетичний фактор; *gross motor development* – розвиток великої моторики; *habit disorders* – розлади звичок і потягів; *hair loss* – втрата волосся; *hair pulling* – виривання волоссяного покриву; *head banging* – звичка битися головою; *head circumference* – окружність голови; *imaginary audience* – уявна аудиторія; *inductive reasoning* – індуктивне обґрунтування; *language acquisition* – оволодіння мовою; *language delay* – затримка мовлення; *learning disability* – нездатність до навчання; *logical thought* – логічна думка; *marital intimacy* – подружня інтимність; *marital problems* – проблеми у відносинах батьків; *mental performance* – розумова діяльність; *mental symbols* – ментальні символи;

*mindfulness training* – тренування уважності; *mirror neurons* – дзеркальні нейрони; *motor overactivity* – моторна перенапруженість; *motor skills* – моторні навички; *mutualistic relationship* – мутуалістичні відносини; *nail biting* – звичка гризти нігті; *negative reactivity* – негативна реактивність; *object permanence* – предметна константність; *obsessive-compulsive disorder* – обсесивно-компульсивний розлад; *parent-child communication* – спілкування між батьками та дитиною; *parenting style* – стиль виховання; *parietal lobe* – парієтальна частка; *personal fable* – особиста унікальність; *physiological function* – фізіологічна функція; *premature birth* – передчасне народження; *pretend play* – удавання; *rational thinking* – раціональне мислення; *reciprocated facial expressions* – зворотна мімічна експресія; *repetitive behavior* – повторюваність дій у поведінці; *repetitive vocalizations* – повторювана вокалізація; *school age* – шкільний вік; *school phobia* – страх перед школою; *sense of closure* – відчуття замкнутості; *sense of competence* – усвідомлення правомочності; *sense on uncertainty* – відчуття невизначеності; *sensory integration* – сенсорна інтеграція; *sign language* – мова жестів; *sleep problems* – проблеми з сном; *social change* – соціальні зміни; *speech therapy* – логопедія; *social cues* – соціальні сигнали; *stimulant medication* – стимулюючий препарат; *tension-reducing habits* – шкідливі звички; *thumb sucking* – смоктання великого пальця; *tissue damage* – пошкодження тканин; *ventricular enlargement* – збільшення шлуночка; *viral infection* – вірусна інфекція; *white matter* – біла речовина.

Внаслідок того, що однією з головних ознак психологічної термінології є її динамічність, з відібраних англомовних текстів є можливим виділити термінологічні одиниці, які мають еквіваленти словниках [7, 47, 56, 57, 59], а також безеквівалентні терміни.

Спираючись на дослідження у відповідних працях, зазначається, що «з точки зору практики перекладу всі елементи денотативної системи вихідної мови поділяються на дві групи: ті, що мають відповідники у мові перекладу й ті, що їх не мають». Це означає, що при перекладі лексичні одиниці поділяються на дві групи – еквівалентні та безеквівалентні. Далі, еквівалентні

одиниці можуть поділятися на одноквівалентні одиниці, які передбачають тільки один перекладний відповідник, та багатоквівалентні, які можуть мати два або кілька перекладних відповідники [13]. Таким чином, під час перекладу, в тому числі термінологічної літератури, перекладач може зіткнутися з необхідністю вибору правильного словникового відповідника для багатоквівалентних лексичних одиниць, для того, щоб якомога точно передати зміст тексту оригіналу.

При перекладі відібраних термінів у сфері дитячої психології ми зіткнулись із перекладацькими труднощами, які вдалося подолати завдяки застосуванню певних перекладацьких прийомів. Так, були застосовані наступні перекладацькі трансформації: словниковий відповідник, варіантний відповідник, калькування, транскодування, додавання слова, вилучення слова, контекстуальна заміна, перестановка слів та описовий переклад.

Беручи до уваги структурні особливості термінів та проаналізувавши способи їх перекладу (див. Табл. 2.1.), видно, що кількісне співвідношення застосування способів перекладу розподілилося досить нерівномірно.

При перекладі простих термінів, найчастотнішим способом перекладу виявився **словниковий відповідник** (32%). Прикладами одноквівалентних простих термінів є *family* – сім'я, *loss* – втрата, *spouse* – подружжя, *peer* – одноліток, *abuse* – жорстоке поводження, *neglect* – недбалість, халатність. Як видно з Табл. 2.1, серед всіх 35 простих термінів 19 має словниковий відповідник, що складає 54%. Тобто переважна більшість простих термінів вже мають еквіваленти в українській мові.

Значна перевага даного способу також простежується при перекладі похідних термінологічних одиниць: *immature* – незрілий, *competency* – компетентність, *fraternal* – братній, *germinal* – зародковий, *obsession* – одержимість, *parenting* – батьківство. Так, з 140 всіх похідних термінів 72 (51%) має словниковий відповідник.



Спосіб перекладу	Прості	Похідні			Складні	Словосполучення	Загальне процентне співвідношення (%)	
		префіксальні	суфіксальні	префіксально- суфіксальні				
Словниковий відповідник	19	6	46	20	9	0	32%	
Варіантний відповідник	3	1	7	0	0	0	4%	
Калькування	0	0	1	2	10	60	24%	
Транслітерування	5	0	4	0	3	0	4%	24,5%
Адаптивне транскодування	5	2	18	12	9	0	15%	
Транскрибування	0	0	1	0	0	0	0.5%	
Змішане транскодування	2	1	4	1	8	0	5%	
Додавання слова	1	0	6	2	1	7	5%	
Вилучення слова	0	0	0	0	0	4	1%	
Описовий переклад	0	0	3	0	0	3	2%	
Контекстуальна заміна	0	1	3	0	0	1	2%	
Перестановка слів	0	0	0	0	0	18	5.5%	
Всього	35	10	93	37	40	93	100%	
		140						
	308							

Аналізуючи способи перекладу термінів із складною будовою, слід зауважити, що словниковий відповідник не є домінуючим прийомом при перекладі, на відміну від простих та похідних термінів. Так, із 40 відібраних складних термінів 9 було перекладено із застосуванням словникового відповідника (23%): *heritability* – успадкованість, *hypothetical* – припустимий, *interaction* – взаємодія, *intervention* – втручання, *maladaptive* – неприйнятний, *meltdown* – падіння, *neonate* – новонароджений, *relationship* – відносини, *teenager* – підліток.

Загалом, цей спосіб перекладу було обрано для перекладу 100 відібраних для аналізу термінів і становить 32% від загальної кількості слів.

До **варіантних відповідників** належать 9% з усіх відібраних простих термінів, а саме *strain* – напруження, *support* – підтримка, *tension* – знервованість, та 6% з усіх похідних термінів, а саме: *impact* – вплив; *accommodation* – пристосування; *conception* – запліднення; *feeling* – відчуття; *maturation* – дорослішання, *nurturing* – виховання, *seizure* – судома, *separation* – відлучення.

Це є свідченням того, що більшість простих термінів у даній вибірці вже зафіксовано в словниках і їх переклад обмежується вибором відповідника із варіантів, які представлені в словнику.

Як вже було зазначено, при перекладі багатоеквівалентної лексики перекладач стикається з необхідністю підбору найбільш точного відповідника. Так, при перекладі лексичної одиниці «*seizure*», словник надав декілька варіантів перекладу:

- 1) захоплення;
- 2) конфіскація;
- 3) оволодіння;
- 4) напад;
- 5) судома (частіше вживається у множині «судоми»).

Враховуючи той факт, що в даній роботі проводиться аналіз психологічної термінології в сфері дитячої психології, таким чином варіант перекладу «судома» є найбільш відповідним.

Спираючись на певні дослідження [13], видається необхідним звернути увагу на такі випадки (це особливо стосується перекладу галузевих термінів), коли словникові (та варіантні) відповідники відсутні у словниках частково або взагалі. У таких випадках, перекладачеві необхідно визначити точне значення, в якому вжито безеквівалентне слово, а потім вже використати одну з певних перекладацьких трансформацій, які будуть розглядатися далі.

До **транскодування** належить такий спосіб перекладу [13], коли «звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Так, транскодування поділяється на чотири види: 1) транскрибування – коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови, 2) транслітерування – коли слово вихідної мови передається по літерах, 3) змішане транскодування – переважне застосування транскрибування з елементами транслітерування та 4) адаптивне транскодування – коли форма слова в вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу».

Способом транскодування були перекладені 12 простих термінів нашої вибірки, що в процентному співвідношенні становить 34% серед всіх способів перекладу простих термінів. Приклади використання транскодування при перекладі простих термінів такі: *conflict* – конфлікт (транслітерування), *control* – контроль (транслітерування), *embryo* – ембріон (адаптивне транскодування), *empathy* – емпатія (адаптивне транскодування), *immune* – імунний (адаптивне транскодування), *logic* – логіка (адаптивне транскодування), *symptom* – симптом (транслітерування) та інші.

При перекладі похідних термінів, транскодування було використане у 30% всіх відібраних термінів із похідною структурою. Було виявлено, що адаптивне транскодування було використано найчастіше, у порівнянні з іншими видами транскодування. В свою чергу транскрибування було

застосовано при перекладі всього одного терміна, а саме *behaviorism* – біхевіоризм. Приклади інших видів транскодування похідних термінів є: *dyskinetic* – дискінетичний (адаптивне транскодування), *dystonia* – дистонія (транслітерування), *assimilation* – асиміляція (адаптивне транскодування), *autism* – аутизм (змішане транскодування), *cognitive* – когнітивний, *competency* – компетентність (адаптивне транскодування), *emotion* – емоції, *indicator* – індикатор (транслітерування), *optimism* – оптимізм (змішане транскодування), *rigidity* – ригідність (адаптивне транскодування).

Транскодування було також застосовано при перекладі складних термінів та становить 53% випадків перекладу всіх складних термінів: *aerophagia* – аерофагія (змішане транскодування), *echolalia* – ехолалія (транслітерування), *egocentrism* – егоцентризм (транслітерування), *endocrine* – ендокринний (адаптивне транскодування), *metabolic* – метаболічний (адаптивне транскодування), *monozygotic* – монозиготний (адаптивне транскодування), *neuro-feedback* – нейрофідбанк (змішане транскодування), *onychophagia* – оніхофагія (змішане транскодування).

Підсумовуючі попит на використання транскодування при перекладі всіх відібраних термінів, було визначено, що вищевказаним способом було перекладено 75 термінологічні одиниці, що становить 24.5% від всіх відібраних термінів. У порівнянні з способом перекладу шляхом використання словникового відповідника, транскодування було застосоване на 8% менше, що свідчить про те, що даний спосіб перекладу є менш частотним.

**Калькування** є ще одним способом перекладу, який перекладач застосовує при стиканні з лексичними одиницями, які не мають словникового відповідника. Калькування означає дослівний або буквальний переклад, основа якого полягає в перекладі складових елементів слова або словосполучення і в об'єднанні перекладених частин в єдине ціле [13]. Як правило, прийом калькування застосовується при перекладі термінів шляхом знаходження відповідника у словнику, при цьому зберігається структура лексичної одиниці мови оригіналу, де кожному слову оригіналу підставляється словниковий

відповідник вихідної мови. Прийом калькування частіше за все використовується при перекладі складних термінів та термінологічних словосполучень. У випадку термінологічних словосполучень, калькування може застосовуватися як по відношенню до однієї складової так і до всіх складових елементів словосполучення.

Розглядаючи прийом калькування в межах нашої роботи, виявлено, що він був застосований при перекладі похідних, складних термінів та термінологічних словосполучень.

Слід зауважити, що при перекладі похідних термінів, тільки три лексичні одиниці були перекладені описаним способом, а саме *restlessness* – занепокоєння, *overeating* – переїдання, *preoperational* – передопераційний. Таким чином, по відношенню до інших способів перекладу похідних термінів, калькування було застосовано лише в 2% перекладу похідних термінів. Це дуже чітко підтверджує той факт, що даний спосіб перекладу переважно застосовується щодо складних термінів та словосполучень, а не однослівних мовних одиниць.

Під час перекладу складних термінів, калькування було застосовано стосовно 10 слів, що в відсотковому відношенні становить 25%, що на 3% перевищує кількість використання словникового відповідника. Однак, головним способом перекладу складних термінів залишається транскодування, випереджаючи калькування на 28%.

Шляхом калькування були переведені наступні складні терміни: *lifespan* – тривалість життя, *neurodevelopment* – нейророзвиток, *self-blame* – самодокір, *self-efficacy* – самоефективність, *self-esteem* – самооцінка, *self-injurious* – самотравмування, *self-regulation* – саморегуляція, *self-stimulation* – самотимуляція, *socially-inappropriate* – соціально-неприйнятний, *typically-developing* – типово-розвинутий.

Аналізуючи способи перекладу словосполучень, є очевидним те, що прийом калькування є домінуючим: *adaptive behavior* – адаптивна поведінка, *applied psychology* – прикладна психологія, *biological factor* – біологічний

фактор, *chronic illness* – хронічне захворювання, *circadian rhythm* – циркадний ритм, *corpus callosum* – мозолисте тіло, *diffuse anxiety* – дифузна тривога, *disruptive behavior* – руйнівна поведінка, *dysfluent speech* – неплавна мова, *executive function* – виконавча функція, *fine motor development* – розвиток дрібної моторики, *frontal lobe* – лобна доля, *genetic code* – генетичний код, генетичний код, *genetic factor* – генетичний фактор, *mental performance* – розумова діяльність.

Взагалі, прийом калькування був використаний для перекладу 60 відібраних словосполучень. Таким чином, даний спосіб перекладу був використаний у 65% словосполучень.

Якщо подивитися на співвідношення калькування із іншими способами перекладу усіх 308 відібраних термінів, є можливим зробити висновок, що описаний спосіб перекладу був застосований у 24% випадках. Таким чином, транскодування та калькування вийшли майже на один рівень у кількості використання, становлячи 24.5% та 24% відповідно.

Такий спосіб перекладу, як **додавання слова** також був використаний при перекладі відібраних психологічних термінів. Додавання слова є введення в переклад лексичних одиниць, що не присутні в оригіналі, для того, щоб якомога точніше передати зміст речення або словосполучення, що перекладається. Також додавання слова використовується для дотримання мовленнєвих та мовних норм, що є притаманними культурі мови перекладу [13].

Додавання слова було використано при перекладі 17 термінів серед всіх термінів нашої вибірки, що взагалі становить 5% відсотків у порівнянні з іншими способами перекладу. З цього видно, що даний спосіб не є одним з головних, але при перекладі психологічних термінів, у перекладача є необхідність його використання.

Шляхом додавання слова було перекладено одне слово, яке відноситься до простих термінів, а саме: *liaison* – зв'язок взаємодії.

Серед похідних термінів, такі терміни були перекладені вищевказаним способом: *adolescence* – підлітковий період, *anxiety* – тривожний стан,

*bereavement* – тяжка втрата, *dietary* – дієтичне харчування, *schooling* – шкільне навчання, *stressor* – стресовий фактор, *overactivity* – надмірна активність, *overeating* – надмірна похлипливість. Слід зазначити, що додавання слова було застосовано тільки стосовно суфіксальних та суфіксально-префіксальних термінів. При перекладі префіксальних термінів, даний спосіб не виявлено.

При перекладі складного терміна *cardiovascular*, перекладач може зіткнутися з вибором адекватного перекладу даного терміна. Так, головним чинником при цьому є точне визначення контекстуального змісту тексту. Даний термін може бути перекладений як «серцево-судинна» (калькування) або «серцево-судинна система» (додавання слова), в залежності від контексту, в якому було вжито даний термін.

Найчисельнішою групою термінів, по відношенню до яких було вжито додавання слова, є термінологічні словосполучення: *formal operations* – формально-оперативний етап, *chronic stressor* – хронічний стресовий фактор, *hair pulling* – виривання волоссяного покриву, *head banging* – звичка битися головою, *thumb sucking* – смоктання великого пальця, *nail biting* – звичка гризти нігті. Аналізуючи наведені приклади, можна зробити припущення, що такі лексичні утворення як герундії є досить важкими у перекладі на українську мову, та зазвичай перекладаються за допомогою додавання слова, яке конкретизує перекладений варіант терміна.

Ще одним способом перекладу термінологічних словосполучень є **вилучення слова**. Даний спосіб перекладу тлумачиться як усунення в тексті перекладу тих плеонастичних та тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту [13].

Прикладами перекладу із застосуванням способу вилучення слова є: *body rocking* – розгойдування, *speech therapy* – логопедія, *pretend play* – удавання, *tension-reducing habits* – шкідливі звички.

Даний спосіб перекладу був використаний при перекладі тільки словосполучень, та становить 4% по відношенню до інших видів перекладу словосполучень та лише 1% по відношенню до всіх відібраних термінів. Таким

чином, можна стверджувати, що спосіб вилучення слова при перекладі психологічних термінів не є затребуваним, але необхідний для більш зрозумілого перекладу деяких термінів.

**Описовий переклад** є одним з видів перекладу, принципом якого є заміна слова, словосполучення, терміна або фразеологізма вихідної мови словосполученням (яке може складатися з двох або більше компонентів), яке більш адекватно передає зміст даного слова або словосполучення.

При застосування описового перекладу перекладачу слід дотримуватися таких вимог, як:

- переклад повинен точно відбивати основний зміст позначеного поняття;
- уникати занадто докладного опису;
- тяжіння до простої синтаксичної структури словосполучення

Також перекладачу слід взяти до уваги те, щоб словосполучення в мові перекладу точно і повно передавало всі основні ознаки поняття, позначеного словом оригіналу [13].

Прийом описового перекладу зазвичай застосовується у тих випадках, коли відсутній словниковий відповідник одиниці, яка перекладається. Проте той факт, що термін ще не був зафіксований у словниках не є свідченням його безеквівалентності. Для запобігання дублювання, перекладачу слід більш детально вивчити новітню літературу сфери терміна, який перекладається.

По відношенню до нашої роботи, описовий переклад став способом перекладу таких похідних термінів, як *infancy* – період раннього дитинства, *toddler* – дитина, яка починає ходити, *sibling* – брат і сестра. Слід приділити увагу для останнього терміна, який також може бути перекладений як «сиблінг» (змішане транскодування). Таким чином можна встановити, що переклад даного терміна може залежати від цільової аудиторії.

Описовий переклад був застосований при перекладі словосполучень: *marital problems* – проблеми у відносинах батьків та дітей, *school phobia* – страх перед школою, *repetitive behavior* – повторюваність дій у поведінці.



Доля описового перекладу по відношенню до інших способів перекладу всіх термінів становить 2%, що є дуже низьким показником попиту використання.

Ще одним способом перекладу, який був використаний при перекладі відібраних термінів є **контекстуальна заміна**.

Контекстуальна заміна визначається як спосіб перекладу, внаслідок якого перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником і що підібрано із врахуванням контекстуального значення слова, яке перекладається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу. Спираючись на певні дослідження [13], не існує точних правил утворення контекстуальних заміन, оскільки переклад слів в даних випадках залежить від контексту їхнього вживання. Контекстуальна заміна буває чотирьох видів: смислова диференціація, конкретизація та генералізація значення і «антонімічний» переклад або формальна негативація [13].

В нашій роботі контекстуальна заміна була використана при перекладі похідних термінів (*severity* – рівень тяжкості, *identity* – індивідуальність, *judgmental* – суб'єктивний) та словосполучення (*personal fable* – особиста унікальність).

Контекстуальна заміну можна визначити як досить специфічний спосіб перекладу, так як він потребує від перекладача дуже чіткого розуміння тексту або бесіди, які перекладаються. Це зумовлює наявність у перекладача досить глибоких фонових знань наукової або професійної галузі, в нашому випадку психологічної науки.

Так, контекстуальна заміна була використана у 2% всіх відібраних термінів, що ставить його приблизно на один рівень з такими способами перекладу як описовий переклад та вилучення слова.

Останній вид перекладу, застосований у нашій роботі є **перестановка слова**. При даному способі перекладу лексичні елементи міняються місцями,

тобто змінюють позицію на протилежну. Найчастіше перестановка слова застосовується при перекладі словосполучень та фраз [13].

Шляхом застосування вищевказаного виду перекладу було перекладено 18 термінологічних одиниць нашої вибірки, що становить 19% усіх словосполучень та 5.5% всіх відібраних термінів. Прикладами із застосуванням перестановки слова є: *applied behavior analysis* – прикладний аналіз поведінки, *breath holding* – затримка дихання, *coping strategies* – способи подолання, *developmental stage* – стадія розвитку, *learning disability* – нездатність до навчання, *language delay* – затримка мовлення, *tissue damage* – пошкодження тканин, *sleep problems* – проблеми з сном.

Підсумовуючи, можна сказати, що правильний та адекватний переклад психологічних термінів є залежним від знань перекладачем різних перекладацьких прийомів та від їх професійного застосування та коректного застосування.

## 2.2 Способи перекладу термінів відповідно до їх походження

XIV століття відзначається в історії англійської мови активним поповненням словникового складу новими лексичними одиницями, особливо французького походження. Далі в XVI столітті простежується запозичення з латинської мови і, нарешті, XIX століття ознаменоване проривом в науці і техніці, що відобразилося на словотворі в англійській мові. В даний час словотворення не сповільнилося, але частково змінилось джерело нових слів.

В даній частини нашої роботи буде зроблено аналіз способів перекладу термінів в залежності від їх етимологічних коренів [55]. Так, аналіз відібраних нами психологічних термінів (всього 308) показав, що психологічні терміни бувають:

- латинського походження – 161 термін;
- давньогрецького походження – 32 терміна;

- староанглійського походження – 28 термінів;
- старофранцузького походження – 9 термінів;
- старонорвезького походження – 2 терміна;
- змішаного походження – 72 терміна;
- невідомого походження – 4 терміна.

Терміни латинського походження є найчисельнішими, та становлять 52% з усієї вибірки. 10% становлять терміни грецького походження 9% староанглійського. Терміни старофранцузької мови становлять 3%. По 1% складають терміни старонорвезького походження та невідомого походження відповідно. Також досить чисельними є терміни змішаного походження, а саме 24% з загального об'єму відібраних для аналізу термінів. Повний список термінів, розподілений відповідно до походження термінів, представлений у Додатку А.

Термінологія психології, як і термінології інших наук, відрізняється неоднорідністю термінів, що входять до її складу. Серед загальної кількості термінів, є можливим виділити одиниці, які вже є фіксованими в мові та часто використовуються в психологічних текстах, а також запозичені терміни, пов'язані з мовою-джерелом.

Одним з результатів процесу запозичень є виникнення великої кількості дублетів – слів ідентичного походження, що мають різну фонематичну структуру і значення, оскільки вони були запозичені з різних джерел або в різні історичні періоди, або ж є результатом особливого розвитку слова в мові. В англійській мові основним джерелом дублетів є слова латинського походження, що прийшли безпосередньо з латинської або через французької мови. Деякі дублети з'явилися в результаті запозичення з різних діалектів однієї мови або з однієї мови в різні періоди часу. Також дублетні пари виникають при втраті зв'язку між значеннями багатозначного слова; так латинське *persona* перетворилося на два англійські слова. Існують також виняткові випадки етимологічних триплетів: *cattle* – *chattel* – *capital* (всі слова походять від латинського *capital*) [33].

Вторинні запозичення – ще один з результатів цього процесу. У цьому випадку в мові поряд з раніше запозиченим і асимільованим словом з'являється нове слово, яке за формою збігається з раніше запозиченим, але має інше значення, аж до омонімії. Також нове значення слова може з'явитися вже в приймаючій мові внаслідок функціонування в ньому цього запозичення; наприклад, слово *format* було запозичене з німецької мови за допомогою французької в значенні “розмір друкованого видання, аркуша”, а пізніше набуло значення “форма організації і представлення даних у пам'яті комп'ютера”. У таких випадках виникає питання, чи є ці слова омонімами або ж значеннями багатозначного слова. Для його розв'язання застосовується традиційний принцип наявності спільних семантичних компонентів: при їх наявності можна говорити про значення багатозначного слова, за відсутності – про омонімічні відношення [5].

Дуже важливий вплив справили запозичення на граматику англійської мови. Завдяки запозиченню типової для французької мови структури *of + Noun* для вираження відношення належності англійська мова втратила закінчення. Також під впливом запозичень дві третини споконвічно англійських слів були витіснені з мови [2].

Для перекладу запозичень можуть використовуватися всі прийоми, але не всі вони застосовні з однаковою частотністю. Різниця в їх застосуванні пояснюється нерівним ступенем необхідної точності та експресивності перекладу в різних сферах. Так, у перекладі запозиченої термінології основною метою є забезпечення максимальної точності, переклад запозичень у художній літературі вимагає передачі конотативних значень слів, для перекладу неологізмів найчастіше необхідне розшифрування та пояснення значення слова. У кожному конкретному випадку перекладач як автор тексту має вирішувати, який спосіб перекладу найбільш точно відтворить сенс висловлення і наміри автора; необхідно враховувати ступінь підготовленості читача в тій чи іншій галузі, а також стилістичну адекватність, що особливо важливо для перекладу художньої літератури. Деякі лінгвісти звертають увагу на терміни, серед яких є

велика кількість запозичень [36]. Однослівні терміни, утворені від латинських і грецьких коренів, у більшості випадків мають постійні еквіваленти, які і використовуються в перекладі. Ці еквіваленти утворюються шляхом транскрипції або транслітерації. Якщо неможливо передати термін одним словом, використовується прийом описового перекладу. Найчастіше можливий вибір з кількох варіантів перекладу:

- вибір між транскрипцією і українським відповідником;
- вибір між транскрипцією і описовим перекладом.

Вибір однієї з альтернатив залежить від думки щодо доречності конкретного слова в певному тексті.

Вибір одного з декількох можливих варіантів залежить від рівня підготовленості читача: слово, утворене шляхом транскрипції, більш компактне, але складніше для розуміння невідповідним читачем; використання української відповідності або описового перекладу полегшує завдання розуміння, але подовжує фразу.

Розглядаючи способи перекладу відібраних термінів для аналізу, можна побачити деякі особливості та закономірності використання того чи іншого способу перекладу в залежності від походження терміна або термінологічного словосполучення. Далі буде розглянути приклади термінів та способи їх перекладу на українську мову відповідно до країни їх походження.

Табл. 2.2. надає детальну картину вживання різних видів перекладу та загальне відсоткове співвідношення всіх відібраних для аналізу термінів.

Для термінів **латинського походження** (див. Додаток А, Табл. 1.) є найбільш характерна наявність еквівалента в українській мові. 45% всіх термінів латинського походження було перекладено шляхом знаходження відповідника у словнику: *ability* – здатність, *assault* – насильство, *complication* – ускладнення, *commitment* – зобов'язання, *ambiguity* – невизначеність, *dependency* – залежність.

Транскодування є другим основним способом перекладу термінів латинського походження (23%). Для перекладу було застосовано три види транскодування, серед яких адаптивне транскодування займає найбільшу частку (17%): *adaption* – адаптація, *cognitive* – когнітивний, *competency* – компетентність, *dysfunction* – дисфункція, *depression* – депресія, *imitation* – імітація.

Прийом калькування був використаний для перекладу 16% термінів латинського походження: *corpus callosum* – мозолисте тіло, *diffuse anxiety* – дифузна тривога.

Частка способу додавання слова складає 6%: *habit disorders* – розлади звичок та потягів, *stressor* – стресовий фактор.

За допомогою інших видів перекладу були переведені останні 10% термінів латинського походження: *maturation* – дорослішання (варіантний відповідник), *personal fable* – особиста унікальність (контекстуальна заміна), *tension – reducing habit* – шкідливі звички (вилучення слова).

При перекладі термінів **древньогрецького походження** (див. Додаток А, Табл. 2.) абсолютно домінуючим способом перекладу є транскодування (88%): *dystonia* – дистонія (транслітерування), *echolalia* – ехолалія (транслітерування), *embryonic* – ембріональний (адаптивне транскодування), *autism* – аутизм (змішане транскодування).

Переклад більшої частини термінів **староанглійської мови** (див. Додаток А, Табл. 3.) був здійснений знаходженням словникового відповідника (43%): *childhood* – дитинство, *fear* – страх, *fidget* – непосидючість, *stuttering* – заїкання. Також був залучений прийом калькування (18%): *overeating* – переїдання, *child's needs* – дитячі потреби; та інші види перекладу, частка яких є незначною.



Під час проведення аналізу відібраних термінів було виявлено 9 термінів **старофранцузького походження** (див. Додаток А, Табл. 4.) та 2 терміни **старонорвезького походження**. (див. Додаток А, Табл. 5.). Так, словниковий відповідник є домінуючим способом перекладу обох груп термінів.

Під термінами **змішаного походження** (див. Додаток А, Табл. 6.) мається на увазі терміни із складною будовою або термінологічні словосполучення, частини якого мають різні етимологічні корені, тобто пішли від стародавніх мов різних країн.

Наприклад, термін «*adaptive behavior*» складається з двох лексичних одиниць, які мають різне походження. Так, «*adaptive*» пішло від латинського «*adaptare*», що означає «приспосовуватися, а «*behavior*» від «*behabban*» - «самообмеження». На українську мову даний термін перекладається як «адаптивна поведінка» шляхом застосування прийому калькування.

Так як більшість термінів змішаного походження є словосполученнями, домінуючим способом перекладу є прийом калькування (61%): *genetic code* – генетичний код, *disruptive behavior* – руйнівна поведінка, *mental performance* – розумова діяльність, *mirror neurons* – дзеркальні нейрони.

Підсумовуючи залежність між способом перекладу та походженням терміну, виявлено, що словниковий відповідник є головним способом перекладу термінів латинського походження, в той час як для термінів грецького походження домінуючим є способом перекладу є транскодування.

Для термінів змішаного походження головним способом перекладу є прийом калькування. Великої переваги певних способів перекладу серед термінів походження інших мов не виявлено.



## Висновки до Розділу 2

Спеціалізація мовних засобів, які використовуються для вираження наукових понять, а також системність і класифікаційна регулярність терміноутворюваних моделей є основною тенденцією структурного термінотворення. Особливості термінотворення пов'язані з мовними засобами, до яких відносяться запозичення з інших мов, штучні утворення і одиниці національної мови, зі способами термінотворення: семантичним, морфологічним і синтаксичним, а також з особливостями формальної і семантичної структури терміна.

Аналіз відібраних нами термінів показав залежність способу перекладу термінів від структурно-семантичних ознак. Найпоширенішим способом перекладу простих та похідних термінів виявилось застосування словникового відповідника, частка якого складає одну третину від усіх випадків (32%), зафіксованих під час аналізу.

Питома вага застосування словникового відповідника знижується при перекладі термінів із складною будовою. Так, більшість згаданих термінів була перекладена шляхом застосування транскодування. Взагалі спосіб транскодування був використаний для перекладу 24.5% всіх відібраних термінів.

Частка використання прийому калькування складає 24%, що становить приблизно однакову частку із способом транскодування. Шляхом застосування прийому калькування було перекладено дві третини всіх термінологічних словосполучень нашої вибірки, таким чином калькування є домінуючим способом перекладу термінологічних словосполучень.

При перекладі відібраних психологічних термінів також були застосовані такі способи перекладу як: перестановка слів (5.5%), додавання слова (5%), встановлення варіантного відповідника (4%), по 2% описовий переклад та контекстуальна заміна відповідно та 1% належить способу вилучення слова.

При аналізі способу перекладу в залежності від походження терміна було виявлено наступну статистику: головними способами перекладу термінів латинського походження є застосування словникового відповідника (45%) та використання транскодування (23%).

Транскодування є домінуючим способом перекладу термінів з давньогрецьким походженням. Воно було застосовано по відношенню до 88% термінів.

Головним способом перекладу термінів змішаного походження є калькування (61%).

Більшість термінів староанглійського, старофранцузького та старонорвезького походження вже має словникові відповідники в українській мові.

## ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Лексичний розвиток мови є відображенням досягнутого прогресу як в науковій сфері, так і в суспільстві. Цілеспрямована праця людини над конкретною сферою науки сприяє динамічному становленню термінології. Таким чином аналіз особливостей структури та семантики термінів сприяє правильному розумінню особливостей розвитку усієї мови в цілому.

Екстралінгвістична потреба у вираженні нових понять є визначальною в розвитку системи словотворення і продуктивності окремих моделей, відбір яких здатний найбільш адекватно висловити нове явище.

Психологія як наука поділяється на декілька галузей, однією з яких є галузь вікової психології, яка досліджує розвиток та функціонування психіки людини на всіх вікових етапах онтогенезу.

Психологічна термінологія характеризується великою та складною системою, яка стабільно розвивається шляхом взаємодії з іншими науками.

У процесі перекладу психологічних термінів перекладач може зіткнутися з певними труднощами. В силу динамічного характеру психологічної термінології, перекладачу необхідно володіти не тільки знаннями всіх способів перекладу термінологічних одиниць, але й мати значні фонові знання у даній галузі. Так, при перекладі термінів у сфері дитячої психології важливе правильне розуміння таких понятійних груп як «Етапи когнітивного розвитку дитини», «Загальні поведінкові проблеми у дітей», «Психосоціальні розлади» та інших.

Можливості побудови нових термінів, можливості встановлення зв'язків між формою і значенням терміну визначаються структурними особливостями мови. Так, аналіз структурних форм термінів дає можливість встановити найбільш продуктивні способи і моделі їх утворення, що, в свою чергу, дає можливість прогнозувати подальший розвиток будь-якої терміносистеми.

Проведені дослідження по відношенню до афіксації в термінах англійській мові свідчать на користь факту більшого тяжіння до способу утворення нових слів за допомогою суфіксації і меншого – префіксації.

При перекладі відібраних для аналізу термінів були використані такі способи перекладу: вибір словникового відповідника (32%), транскодування (24.5%), калькування (24%), перестановка слів (5.5%), додавання слова (5%), вибір варіантного відповідника (4%), описовий переклад (2%), контекстуальна заміна (2%) та вилучення слова (1%).

Найпоширенішим способом перекладу англомовних простих термінів у сфері дитячої психології є застосування словникового відповідника. Це свідчить про те, що значна частина термінів вже має еквівалент в українській мові. Також даний спосіб перекладу є головним способом перекладу половини похідних термінів. Питома вага вибору словникового відповідника знижується при ускладненні структури терміна. При перекладі складних термінів його частка є меншою, ніж у перших двох категоріях.

Використання таких прийомів перекладу як транскодування та калькування є практично однаковим по відношенню до всіх відібраних для аналізу термінів. Так, одна третина похідних термінів була перекладена шляхом транскодування, домінуючим видом якого стало адаптивне транскодування. В свою чергу калькування стало домінуючим при перекладі термінологічних словосполучень.

Аналіз співвідношення проаналізованих термінів відповідно до їх походження встановив, що половина термінів має латинське походження (52%), терміни змішаного походження становлять чверть від всіх термінів (24%), кількість термінів древньогрецького та старофранцузького походження є приблизно однаковою, по 10% і 9% відповідно.

При аналізі способів перекладу термінів відносно до їх походження були виявлені такі тенденції: найпоширенішим способом перекладу українською мовою термінів латинського походження є застосування словникового відповідника, в той час як транскодування є головним способом перекладу

термінів давньогрецького походження. При перекладі термінів староанглійського походження були переважно застосовані способи вибору словникового відповідника та калькування. Вибір словникового відповідника також є головним способом перекладу термінів старофранцузького походження. Більшу частину термінів змішаного походження було перекладено застосуванням прийому калькування. Це пояснюється тим, що більшість термінів змішаного походження складають терміни із складною структурою та термінологічні словосполучення.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение: учеб. пособие для студентов филол. и лингв. фак-тов. высш. учеб. заведений / И. С. Алексеева. – СПб. : Филол. ф-т СПбГУ; М. : Академия, 2004. – 352 с.
2. Арбекова Т. И. Лексикология английского языка: учеб. пособие для II-III курсов ин-тов и фак-тов. иностр. яз. / Т. И. Арбекова. – М. : Высш. школа, 1977. – 240 с.
3. Бархударов Л. С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода / Л. С. Бархударов. – М. : Международные отношения, 1975. – 237 с.
4. Баскакова Е. С. Особенности перевода безэквивалентной лексики с английского языка на русский на примере терминов финансовой сферы / Е. С. Баскакова, В. В. Гарбузова // Вестник ЧГПУ, 2014. – №9. – С. 169–167.
5. Бортничук О. М. Словообразование в современном английском языке / О. М. Бортничук, И. В. Василенко, Л. П. Пастушенко. – К. : Наука, 2000. – 198 с.
6. Былда Л. М. Предмет психологии, ее связь с другими науками / Л. М. Былда // Современная психология: материалы междунар. заоч. науч. конф. – Пермь: Меркурий, 2012. – С. 11–13.
7. Великий українсько-англійський словник / [уклад. Є. Ф. Попов]. – К. : Азимут, 2001. – 747 с.
8. Виноградов В. С. Введение в переводоведение: общие и лексические вопросы / В. С. Виноградов. – М. : Из-во инст. общ. средн. образ-я РАО, 2001. – 224 с.
9. Виноградов В. С. Перевод: Общие и лексические вопросы: учеб. пособие / В. С. Виноградов. – 2-е изд., перераб. – М. : КДУ, 2004. – 240 с.
10. Гальперин И. Р. Стилистика английского языка / И. Р. Гальперин. – М. : Высшая школа, 1971. – 346 с.

11. Гальперин П. Я. Введение в психологию: учебн. пособие для вузов – 2-е изд. / П. Я. Гальперин. – М. : Книжный дом «Университет», 2000. – 336 с.
12. Гринев С. В. Введение в терминоведение / С. В. Гринев. – М. : Московский лицей, 1993. – 309 с.
13. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури, частина II: навчальний посібник-довідник для студентів вищих навчальних закладів / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2001 – 304 с.
14. Кияк Т. Р. Лингвистические аспекты терминоведения : учеб. пособие / Т. Р. Кияк. – Киев : УМК ВО, 1989. – 104 с.
15. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение: учеб. пособие для ин-тов и фак-тов иностр. яз. / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2002. – 424 с.
16. Коршунова С. О. Роль тезаурусного моделирования в организации терминополья «Text Текст» / С. О. Коршунова // Вестник ИГЛУ, 2009. – №1 (5). – С. 116 – 124.
17. Кудрявцева И. Г. Семантические характеристики терминологических словосочетаний в языке для специальных целей / И. Г. Кудрявцева // Вестник МГОУ, 2009. – №4. – С. 84 – 88.
18. Кузнецов А. М. Структурно-семантические параметры в лексике / А. М. Кузнецов. – М. : Наука, 1980. – 160 с.
19. Кустовая Г. И. Когнитивные модели в семантической деривации и система производных значений // Вопросы языкознания, 2000. – №4. – С. 85 – 109.
20. Крыжановская А. В. Актуальные проблемы упорядочения научной терминологии / А. В. Крыжановская. – К. : Наук. думка, 1987. – 161 с.
21. Лейчик В. М. Терминоведение: Предмет, методы, структура / В. М. Лейчик. – М. : Кн. дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 256 с.
22. Лемайкина Л. М. Некоторые сложности перевода английских текстов по психологии / Л. М. Лемайкина, О.А. Свяжина // Язык. Культура. Общество, 2012. – №4. – С. 12 – 15.

23. Литовченко В. И. Классификация и систематизация терминов / И. В. Литовченко // Вестник СибГАУ, 2006. – №3 (10). – С. 156 – 159.
24. Лобанова А. А. Переводческие аспекты психологической терминосистемы / А. А. Лобанова, Л. М. Лемайкина // Научно-художественный сборник «Гермес», 2010. – №2. – С. 48 – 50.
25. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2016. – 583 с.
26. Новикова Т. А. Систематизация терминов неразрушающего контроля в учебных целях / Т. А. Новикова, О. В. Захаренко // Омский научный вестник, 2014. – №5 (132). – С. 181 – 183.
27. Панько Т. Г. Українське термінознавство: підруч. / Т. Г. Панько. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
28. Паршин А. В. Теория и практика перевода / А. В. Паршин. – М. : Рус. язык, 2001. – 287 с.
29. Попова Е. Е. Безэквивалентные термины и их передача при переводе специальных текстов / Е. Е. Попова, М. Ю. Семенова // Вестник ПНИПУ. Проблемы языкознания и педагогики, 2016. – №2. – С. 36 – 45.
30. Ремхе И. Н. Переводческий процесс в аспекте когнитивного моделирования: монография / И. Н. Ремхе. – М. : Наука, 2015. – 144 с.
31. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика / Я. И. Рецкер – М. : Международные отношения, 1974. – 216 с.
32. Скурихина О. В. Английская психологическая терминология и способы ее перевода / О. В. Скурихина, Г. В. Порческу // Достижения вузовской науки. – Новосибирск. : Центр развития научного сотрудничества, 2016. – № 23. – С. 173 – 177.
33. Соссюр Ф. Курс общей лингвистики / Ф. Соссюр. – М. : Наука, 1977. – 277 с.
34. Суперанская А. В. Общая терминология: Вопросы теории / А. В. Суперанская, Н. В. Подольская, Н. В. Васильева. – М. : Кн. дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 248 с.



35. Толковый переводческий словарь / [под ред. Л. Л. Нелюбин]. – М. : Флинта-Наука, 2003. – 320 с.
36. Федоров А. В. Основы общей теории перевода / А. В. Федоров. – М. : Высшая школа, 1983. – 303 с.
37. Хакиева З. У. Место терминологии в лексической системе языка / З. У. Хакиева // Современная филология: материалы междунар. науч. конф. – Уфа, 2011. – С. 209 – 212.
38. Хасанова З. С. Подъязык и терминосистема: корреляция и специфика терминологических единиц / З. С. Хасанова // Молодой ученый, 2013. – №2. – С. 224 – 232.
39. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад» / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова книга, 2013. – 376 с.
40. Чернышова Л. А. О гипонимических отношениях терминов в отраслевой терминологии / Л. А. Чернышова // Вестник МГОУ. – М., 2009. – № 3 – С. 138 – 143.
41. Чиророва И. И. Теоретические основы анализа терминологии / И. И. Чиророва // Современные гуманитарные исследования. – М., 2007. – № 6. – С. 145 – 150.
42. Шарафутдинова Н. С. О понятиях «терминология», «терминосистема» и «терминополе» / Н. С. Шарафутдинова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2016. – №6 (60). – С. 168 – 171.
43. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – М. : Наука, 1988. – 215 с.
44. Шелов С. Д. Еще раз об определении понятия «термин» / С. Д. Шелов // Вестник ННГУ, 2010. – № 4 (2). – С. 795 – 799.
45. Шумагер Е. И. Фоновая лексика, ее своеобразие и связь с культурой / Е. И. Шумагер. – Тверь : Твер. гос. ун-т, 1990. – 247 с.

46. A parent education curriculum for decreasing stress in families raising a child with an autism spectrum disorder [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://scholarworks.lib.csusb.edu/etd/578/>
47. Cambridge Dictionaries Online. Cambridge Advanced Learner's Dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dictionary.cambridge.org>
48. Common behavioural problems in children [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://patient.info/doctor/common-behavioural-problems-in-children>
49. Concise Encyclopedia of Psychology / [Edit. Raymond J. Corsini, Alan J. Auerbach]. – 2nd ed. – N.Y. : Wiley, 1996. – 1035 p.
50. Concise Corsini Encyclopedia of Psychology and Behavioral Science / [Edit. W. Edward Craighead, Charles B. Nemeroff]. – 3<sup>rd</sup> ed. – N.Y. : John Wiley & Sons, 2004. – 1112 p.
51. Danziger K. Naming the mind: How psychology found its language / K. Danziger. – N.Y. : Sage publications, 1997. – 224 p.
52. Gile D. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training / Daniel Gile. – Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2009. – 287 p.
53. Molina L. Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functional Approach / Lucia Molina and Amparo Hurtado Albir // Meta. – 2002. – XLVII. – P. 498 – 512.
54. Naida Eugene. Toward a science of translating: With special reference and procedures involved in Bible translating / E. Naida. — Boston: Brill archive, 1964. — 331 p.
55. Online Etymology Dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.etymonline.com/>
56. Oxford Dictionary of Psychology / [Edit. Andrew M. Colman]. – New York: Oxford University Press Inc., 2009. – 896 p.
57. Oxford English-Russian Dictionary / [Edit. Paul Stephen Falla]. – 2nd ed. – L. : Clarendon Press, 1992. – 1052 p.

58. Piaget Stages of Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу :  
<https://www.webmd.com/children/piaget-stages-of-development#1>
59. Ukrainian-English, English-Ukrainian Dictionary / [Edit. Leonid Hrabovsky]. – New York: Hippocrene Books, 1994. – 448 p.

## ДОДАТОК А

## Таблиці розподілу термінів за походженням

Табл. 1. Терміни латинського походження

Англомовний термін	Етимологія слова та його значення	Переклад терміна українською мовою
ability	<i>habilitas</i> – здатність, кмітливість	здатність, здібність
abnormal	<i>abnormalis</i> – неправильний	анормальний
abuse	<i>abusus</i> – виснажувати, використовувати	жорстоке поводження
accommodation	<i>accommodatio</i> – пристосування	пристосування
acquisition	<i>acquisitio</i> – накопичувати	надбання
action	<i>action</i> – діяння	дія
adaption	<i>adaptio</i> – пристосовуватися	адаптація
adolescence	<i>adolescentia</i> – молодь	підлітковий період
adulthood	<i>adultus</i> + <i>hood</i> – зрілий + словотвірний елемент, що означає «стан»	дорослість
adversity	<i>adversitas</i> – протилежний	лихо, напасть
aggression	<i>aggressio</i> – атака	агресія
aggressive impulse	<i>aggress</i> – атакувати; <i>impellere</i> - зіткнутися	агресивний імпульс
ambiguity	<i>ambiguitatem</i> – подвійне значення	невизначеність
amygdala	<i>amygdalum</i> – мигдаль	амигдала, мигдалина
anxiety	<i>anxietas</i> – страждання	тривога
appearance	<i>apprentia</i> – показатися	зовнішній вигляд
assault	<i>assaltus</i> – перешкода, стрибок	насильство
assimilation	<i>assimilatio</i> - подібність	асиміляція

basic senses	<i>bassus</i> низький, товстий; <i>sensus</i> – сприйняття	головні сенсорні відчуття
circadian rhythm	<i>circum</i> – обхід; <i>rhythmus</i> – рух у часі	циркадний ритм
cognitive	<i>cognoscere</i> – впізнавати	когнітивний
commitment	<i>committere</i> – об'єднувати	зобов'язання
communication	<i>communicare</i> – поділити	спілкування
comorbidity	<i>co</i> + <i>morbidus</i> – разом + хворий	супутнє захворювання
competency	<i>competentia</i> – угода, симетрія	компетентність
complication	<i>complicatio</i> – згинатися разом	ускладнення
conception	<i>concupere</i> – завагітніти	запліднення
concrete	<i>concretus</i> – зацілнений	конкретний
confidence	<i>confidens</i> – хоробрий	впевненість
congruence	<i>congruentia</i> – згода, гармонія	конгруентність
conflict	<i>conflictus</i> – боротьба, сварка	конфлікт
concentration	<i>com</i> + <i>centrum</i> – разом + середина, центр	концентрація
corpus callosum	<i>corpus</i> – тіло; <i>callosus</i> – товсто-шкірий	мозолисте тіло
correlation	<i>com</i> + <i>reparati</i> – разом + відновлення	співвідношення
criticism	<i>criticus</i> – цінитель	критика
deficiency	<i>deficientem</i> – залишати	дефіцит
dependency	<i>dependere</i> – бути залежним	залежність
depression	<i>depression</i> – пригнічувати	депресія
dietary	<i>diaeta</i> – прописаний спосіб життя	дієтичне харчування
diffuse anxiety	<i>diffuses</i> – висипати;	дифузна тривога

	<i>anxietatem</i> – страждання	
discrimination	<i>discriminatio</i> – розділення	дискримінація
disturbance	<i>disturbare</i> – кинути в безлад	порушення (спокою)
divorce	<i>divortium</i> – розділення	розлучення
dysfunction	<i>dys + functio</i> – не + виконання	дисфункція
education	<i>educare</i> – виховувати	виховання, освіта
emotion	<i>emovere</i> – збентежити	емоція
exacerbate	<i>exacerbatus</i> – провокувати	загострювати
executive function	<i>executivus</i> – виконувати; <i>functio</i> – здійснення	виконавча функція
exposure	<i>exponere</i> – виставити	вплив
extraverted	<i>extra + vertere</i> – назовні + крутити, повертати	екстрагентний
family	<i>familia</i> – сімейні слуги	сім'я
flatulence	<i>flatus</i> – хрипнути	метеоризм
flexibility	<i>flexibilis</i> – піддатливий	гнучкість
foetus	<i>fetus</i> – виношувати молодого	плід
formal- operational	<i>forma + operatio</i> – фігура + робота	формально-оперативний
formal operations	<i>forma</i> – фігура; <i>operatio</i> – робота	формально-оперативний етап
fraternal	<i>fraternus</i> – дружній	братній
frustration	<i>frustratio</i> – розчарування	розчарування
function	<i>functio</i> – здійснення	функціонування
generalization	<i>generalis</i> – загальний	узагальнення
germinal	<i>germen</i> – пагін, росток	зародковий
grief	<i>gravare</i> – досаджати	скорбота
habit disorders	<i>habitus</i> – манера поведінки;	розлади звичок і потягів

	<i>ordinem</i> – ряд, лінія	
hereditary	<i>hereditarius</i> – успадкований	спадковий
hopefulness	<i>hops</i> + <i>ful</i> – впевненість у майбутньому + повний	сподівання
identity	<i>idem</i> – той самий	індивідуальність
imaginary audience	<i>imaginary</i> – малюнок для себе; <i>audientia</i> – слухання	уявна аудиторія
imitation	<i>imitatio</i> – копіювання	наслідування
immature	<i>immaturus</i> – неспілий	незрілий
immune	<i>immunis</i> – не обтяжений	імунний
impact	<i>impactus</i> – зітнутися	вплив
impulsiveness	<i>impellere</i> – зіткнутися	імпульсивність
inability	<i>in</i> + <i>habilitas</i> – не + здатність	нездатність
inattention	<i>in</i> + <i>attentio</i> – не + уважність	неуважність
incidence	<i>incidens</i> – статися	захворюваність
incongruent	<i>in</i> + <i>congruens</i> – не + згожий, придатний	інконгруентний
indicator	<i>indicare</i> – вказувати	індикатор
individual	<i>individuus</i> – неподільний	особистість
inductive reasoning	<i>inducere</i> вводити; <i>ratio</i> – розрахунок	індуктивне обґрунтування
infancy	<i>infantia</i> – раннє дитинство	період раннього дитинства
infant	<i>infans</i> – дитина на руках	немовля
injury	<i>iniuria</i> – кривда, несправедливість,	травмування
intensity	<i>intensus</i> – напружений	інтенсивність
interaction	<i>inter</i> + <i>action</i> –	взаємодія

	серед, поміж + діяння	
intervention	<i>inter</i> + <i>venire</i> – серед, поміж + приходити	втручання
intimacy	<i>intimus</i> – потаємний	близькість
intuitive	<i>intueri</i> – розглядати	інтуїтивний
irritability	<i>irritabilis</i> – легко збуджуватися	дратівливість
isolation	<i>insulates</i> – острів	ізоляція
language acquisition	<i>lingua</i> – мова; <i>acquisition</i> – накопичувати	оволодіння мовою
liaison	<i>ligatio</i> – зв’язування	зв’язок взаємодії
logic	<i>(ars)logica</i> – логіка	логіка
maladaptive	<i>mal</i> + <i>adaptare</i> – поганий + пристосовувати	неприйнятний
marital intimacy	<i>maritalis</i> – те, що належить подружжю; <i>intimus</i> – потаємний	подружня інтимність
marital problems	<i>maritalis</i> – те, що належить подружжю; <i>problema</i> – запитання	проблеми з сном
maturation	<i>maturare</i> – дозрівати	дорослішання
negative reactivity	<i>negativis</i> – те, що заперечує; <i>actus</i> – діяння	негативна реактивність
neglect	<i>neglectus</i> – нехтування	халатність, недбалість
nurturing	<i>nutrire</i> – годувати	виховання
obesity	<i>obesitas</i> – повнота	ожиріння
object permanence	<i>obiectus</i> – те, що лежить попереду; <i>permanens</i> – залишений	предметна константність
obsession	<i>obsessio</i> – облога	одержимість



obsessive-compulsive disorder	<i>obsessus</i> – уважно стежити; <i>compulsus</i> – змушувати; <i>dis + ordinem</i> – окремо + ряд, лінія	обсесивно- компульсивний розлад
optimism	<i>optimus</i> – найкращий	оптимізм
organism	<i>organum</i> – інструмент, орган	організм
orienting	<i>oriens</i> – сонце, що сходить	орієнтування
overactivity	<i>ofer</i> + <i>activus</i> – над + активний	надмірна активність
overindulgence	<i>ofer</i> + <i>indulgentia</i> – над + покірність	надмірна поблажливість
parenting	<i>parentum</i> – батько або мати, предок	батьки
parenting style	<i>parentum</i> – батько або матір; <i>stilus</i> – інструмент для письма	
peer	<i>par</i> – рівний	одноліток
perception	<i>peparation</i> – сприймання, розуміння	сприймання
perinatal	<i>peri</i> + <i>natalis</i> – поряд, за межами + що стосується народження	перинатальний
personality	<i>persona</i> – людина	особистість
personal fable	<i>persona</i> – людина; <i>fabula</i> – історія	особиста унікальність
pervasive	<i>pervadere</i> – поширюватися	поширюваний
phenomenon	<i>phainomenon</i> – з’явлення	феномен
pregnancy	<i>praegnantem</i> – з дитиною	вагітність
premature	<i>praematurus</i> – передчасно зрілий	ранній

prenatal	<i>prae + natalis</i> – перед + що стосується народження	пренатальний
preoperational	<i>prae + operatio</i> – перед + робота	передопераційний
prevalence	<i>praevalens</i> – могутній, сильний	поширення
proactive	<i>pro + activus</i> – перед, замість + діяння	активний
pubescence	<i>pubescens</i> – дорослішати	змушіння
reactive	<i>re + activus</i> – заново + діяння	реагуючий
reciprocal	<i>reciprocus</i> – перемінний	обопільний
reciprocal facial expressions	<i>reciprocus</i> – перемінний; <i>facies</i> – вид, форма; <i>expressio</i> – виступ	зворотна мімічна експресія
recurrent	<i>recurrens</i> – поспішати назад	повторюваний
regression	<i>regresio</i> – повернення	регресія
regulatory	<i>regula</i> – правило	регулюючий
rejection	<i>reiectio</i> – відкидати	відхилення
repetitive vocalizations	<i>repetere</i> – робити або сказати ще раз; <i>vocalis</i> – що звучить	повторювана вокалізація
resistance	<i>resistere</i> – протистояти	опір
retardation	<i>retardatio</i> – затримка	затримка
retarded	<i>retardare</i> – затримувати	відсталий
rigidity	<i>rigiditas</i> – жорсткість	ригідність
ritual	<i>ritualis</i> – що стосується обрядів	ритуал
sensitivity	<i>sensus</i> – сприймати, відчувати	образливість
sensorimotor	<i>sensorius + motor</i> – відчувати +	сенсоромоторний

	рушійна сила	
sense of closure	<i>sensus</i> – сприйняття; <i>claudere</i> – закривати	відчуття замкнутості
sense of competence	<i>sensus</i> – сприйняття; <i>competentia</i> – зустріч	усвідомлення правомочності
sense of uncertainty	<i>sensus</i> – сприйняття; <i>certus</i> – закріплений	відчуття невизначеності
sensory integration	<i>sensorius</i> – відчувати; <i>integrare</i> – робити цілим	сенсорна інтеграція
separation	<i>separatio</i> – роз'єднувати	відлучення
severity	<i>severitas</i> – суворість	рівень тяжкості
sign language	<i>signum</i> – знак, символ; <i>lingua</i> – язик, мова	мова жестів
social cues	<i>socialis</i> – товариство; <i>quando</i> – коли	соціальні сигнали
socially-inappropriate	<i>socialis</i> + <i>in</i> + <i>appropriates</i> – об'єднаний + не+ привласнити	соціально- неприйнятний
spouse	<i>sponsus</i> – наречений	подружжя
stimulant medication	<i>stimulanten</i> – спонукати; <i>medicatio</i> – зцілення	стимулюючий препарат
stimulus(stimuli)	<i>stimulus</i> – збудний, стимул	подразник
stress	<i>strictus</i> – напружений	стрес
stressor	<i>strictus</i> – напружений	стресовий фактор
support	<i>supportare</i> – перевозити	підтримка
suppression	<i>suppresio</i> – стримувати	стримування
temperament	<i>temperamentum</i> – належна суміш	темперамент
tension	<i>tensio</i> – натягування	напруга
tension-reducing habits	<i>tensio</i> – натягування; <i>reducere</i> – вести назад;	шкідливі звички

	<i>habitus</i> – умови, поведінка	
tissue damage	<i>texere</i> – плести; <i>damnum</i> – шкода	пошкодження тканин
viral infection	<i>virus</i> – отрута; <i>infectio</i> – зараження	вірусна інфекція
vision	<i>visionem</i> – бачення	зір

Табл. 2. Терміни давньогрецького походження

aerophagia	<i>aer</i> + <i>phagos</i> – повітря + їсти	аерофагія
atypical	<i>a</i> + <i>typikos</i> – не + враження	атиповий
autism	<i>autos</i> –сам	аутизм
chronical	<i>khronos</i> – час	хронічний
dyskinetic	<i>dys</i> + <i>kinesia</i> – поганий + рух	дискінетичний
dystonia	<i>dys</i> + <i>tonos</i> – поганий + напруга	дистонія
echolalia	<i>echo</i> + <i>lalia</i> – ехо + розмовляти	ехолалія
embryo	<i>embryon</i> – молодий	заплід, ембріон
embryonic	<i>embryon</i> – молодий	ембріональний
empathy	<i>empatheia</i> – пристрасть	емпатія
endocrine	<i>endon</i> + <i>krinein</i> – внутрішній + роз'єднувати	ендокринний
epilepsy	<i>epilepsies</i> – захоплення	епілепсія
hypothetical	<i>hypo</i> + <i>thesis</i> – під + місце, розташування	припустимий
metabolic	<i>metabolikos</i> - мінливий	метаболічний
monozygotic	<i>mono</i> + <i>zygotos</i> –	монозиготний

	один + сполучений	
onychophagia	<i>onych</i> + <i>phagos</i> – ніготь + їсти	оніхофагія
pathological	<i>pathos</i> + <i>logia</i> – страждання + вивчення	патологічний
phobia	<i>phobos</i> – панічний страх	фобія
psychogenic	<i>psyche</i> + <i>genes</i> – розум, душа + народжений від	психогенний
psychosomatic	<i>psyche</i> + <i>somatikos</i> – розум + тіло	психосоматичний
school phobia	<i>skhole</i> – відпочинок; <i>phobos</i> – панічний страх	страх перед школою
schooling	<i>skhole</i> – відпочинок	шкільне навчання
stereotype	<i>stereos</i> + <i>typos</i> – твердий + удар, заглиблення	стереотипія
symbolism	<i>symbolon</i> – значок, талон	символізм
symptom	<i>symptom</i> – подія, випадок	симптом
symptomology	<i>symptom</i> + <i>logia</i> – подія, випадок + розмовляти	симптомологія
therapy	<i>therapeia</i> – лікування	терапія
trauma	<i>trauma</i> – рана	травма
traumatic	<i>traumaticus</i> – що стосується травмування	травматичний
trichotillomania	<i>thrix</i> + <i>till</i> + <i>mania</i> – волосся + витягувати + каз	трихотіломанія
verbal	<i>verbum</i> – слово	вербальний
violence	<i>violentia</i> – жорстокість	насилля

Табл. 3. Терміни староанглійського походження

behaviorism	<i>behabban</i> – самообмеження	біхевіоризм
belching	<i>bealcan</i> – підіймати повітря у шлунку	відрижка
bereavement	<i>bereafian</i> – позбавити	тяжка втрата
body rocking	<i>bodig</i> – фізіологічна структура людини або тварини; <i>rocc</i> – камінь	розгойдування
breath holding	<i>bræð</i> – запах; <i>healding</i> – зберігання	затримка дихання
childhood	<i>cildhad</i> – стан дитини	дитинство
child's needs	<i>cild</i> – новонароджений; <i>nied</i> – необхідність	дитячі потреби
fear	<i>fær</i> – відчай, горе	страх
feeling	<i>felan</i> – торкатися, сприймати	відчуття
fidget	<i>fiken</i> – поспішати	непосидючість
guilt	<i>gylt</i> – злочин	провина
hair loss	<i>hær</i> – волосся; <i>los</i> – крах, загибель	втрата волосся
hair pulling	<i>hær</i> – волосся; <i>pullian</i> – зривати	виривання волоссяного покриву
happiness	<i>hap</i> – фортуна, щастя	щастя
hearing	<i>heran</i> – слухати	слух
helplessness	<i>helpan</i> + <i>leas</i> – підтримувати + вільний	безпорадність
lifespan	<i>life</i> + <i>span</i> – період між народженням та смертю + п'ядь	тривалість життя
loss	<i>los</i> – крах, загибель	втрата

meltdown	<i>meltan</i> + <i>ofdune</i> – стати рідким + вниз	падіння
overeating	<i>ofer</i> + <i>etan</i> – над, забагато + споживати їжу	переїдання
nail biting	<i>negel</i> – штифт; <i>bitan</i> – проколювати зубами	звичка гризти нігті
restlessness	<i>reste</i> + <i>leas</i> – відпочинок + вільний	занепокоєння
shyness	<i>sceoh</i> – боязкий	сором'язливість
sibling	<i>sibling</i> – рідний	сиблінг, брат або сестра
strain	<i>strion</i> , <i>streon</i> – придбання	напруження
stutter	<i>stutten</i> – заїкатися	заїкання
thumb sucking	<i>puma</i> – товстий; <i>sucan</i> – смоктати	смоктання великого пальця
unhappiness	<i>un</i> + <i>hap</i> – не + фортуна, щастя	нещастя

Табл. 4. Терміни старофранцузького походження

aging	<i>aage</i> , <i>eage</i> – вік, змужнілість	старіння
developmental stage	<i>desveloper</i> – розгортати; <i>estage</i> – будівля	стадія розвитку
impairment	<i>empeirier</i> – погіршувати	погіршення
judgmental	<i>jugement</i> – судове рішення	суб'єктивний
harassment	<i>harasser</i> – намучити, досаждати	занепокоєння
heritability	<i>iritage</i> , <i>eritage</i> , <i>heritage</i> – спадкоємець, спадщина	успадкованість
reassurance	<i>re</i> + <i>asseurer</i> – заново, назад + заспокоювати	умовляння, заспокоєння
seizure	<i>seisir</i> – заволодіти	судома

uneasiness	<i>un</i> + <i>aisie</i> – не + заспокійливий	неспокій
------------	--	----------

Табл. 5. Терміни старонорвезького походження

anger	ст.-норв. <i>angr</i> – страждання	гнів, роздратування
skill	ст.-норв. <i>skil</i> – проникливість	вміння

Табл. 6. Терміни змішаного походження

adaptive behavior	лат. <i>adaptare</i> – пристосовуватися; ст.-англ. <i>behabban</i> – самообмеження	адаптивна поведінка
adaptive life skills	лат. <i>adaptare</i> – пристосовуватися; ст.-англ. <i>life</i> – період між народженням та смертю; ст.-норв. <i>skil</i> – проникливість	адаптивні життєві навички
air swallowing	лат. <i>aer</i> – повітря; ст.-англ. <i>swealwe</i> – проковтнути	заковтування повітря
antisocial behavior	грец. <i>anti</i> – замість, протилежний від; лат. <i>socialis</i> – об'єднаний; ст.-англ. <i>behabban</i> – самообмеження	антисоціальна поведінка
applied behavior analysis	лат. <i>applicare</i> – прикріпити; ст.-англ. <i>behabban</i> –	прикладний аналіз поведінки



	самообмеження; грец. <i>analysis</i> – вирішення проблеми шляхом аналізу	
applied psychology	лат. <i>applicare</i> – прикріпити; грец. <i>psyche</i> – подих, душа; грец. <i>logia</i> – розмовляти	прикладна психологія
attachment theory	ст.-фр. <i>atachier</i> – замикати; грец. <i>theoria</i> – міркування	теорія прив'язності
autism spectrum disorder	грец. <i>autos</i> – сам; лат. <i>spectrum</i> – поява; лат. <i>ordinem</i> – ряд, лінія	розлади аутистичного спектру
avoidance	англо-франц. <i>avoider</i> – забиратися	уникнення
basic living skills	лат. <i>bassus</i> – низький, товстий; ст.-англ. <i>lifende</i> – існуючий; ст.-норв. <i>skil</i> – проникливість	основні життєві навички
brain circuitry	ст.-англ. <i>brægen</i> – мозок; лат. <i>circuitus</i> – кружляння	мозкова схема
brain development	ст.-англ. <i>brægen</i> – мозок; ст.-фр. <i>desveloper</i> – розгортати	розвиток мозку
biological factor	грец. <i>bios</i> – життя; лат. <i>factor</i> – діяч	біологічний фактор
birth weight	ст.-норв. <i>byrðr</i> – народжений; ст.-англ. <i>gewiht</i> – вага	вага при народженні
cardiovascular	грец. <i>kardia</i> – серце; лат. <i>vasculum</i> – маленьке судно	серцево-судинна система

child abuse	ст.-англ. <i>cild</i> – новонароджений; лат. <i>abusus</i> – виснажувати	жорстоке поводження з дитиною
child nature	ст.-англ. <i>cild</i> – новонароджений; лат. <i>natura</i> – перебіг речей	дитяча натура
chronic illness	грец. <i>khronikos</i> – що стосується часу; ст.-норв. <i>illr</i> – злий, поганий	хронічне захворювання
chronic stressor	грец. <i>khronikos</i> – що стосується часу; лат. <i>strictus</i> – напружений	хронічний стресовий фактор
control	англо-франц. <i>contreroller</i> – наділити владою	контроль
coping strategies	лат. <i>sappa</i> – плащ с капюшоном; грец. <i>strategia</i> – команда генерала	способи подолання
disruptive behavior	лат. <i>disruptus</i> – ламання; ст.-англ. <i>behabban</i> – самообмеження	руйнівна поведінка
dysfluent speech	грец. <i>dys</i> – поганий; лат. <i>fluentem</i> – нещільний; ст.-англ. <i>spæc</i> – говоріння	неплавна мова
egocentrism	лат. <i>ego</i> – я; грец. <i>kentrikos</i> – що стосується центру	егоцентризм
eye contact	ст.-англ. <i>ege</i> – глаз; лат. <i>contactus</i> – торкання	візуальний контакт

fine motor development	лат. <i>finis</i> – кордон; лат. <i>motor</i> – рушійна сила; ст.-фр. <i>desveloper</i> – розгортати	розвиток дрібної моторики
food selectivity	ст.-англ. <i>foda</i> – їжа; лат. <i>selectus</i> – вибирати	вибірковість в їжі
frontal lobe	лат. <i>frontem</i> –попереду; грец. <i>lobos</i> – частка	лобна доля
genetic code	грец. <i>genetikos</i> – походження; лат. <i>codex</i> – книга законів	генетичний код
genetic factor	грец. <i>genetikos</i> – походження; лат. <i>factor</i> – діяч	генетичний фактор
gross motor development	ст.-фр. <i>gros</i> – великий; лат. <i>motor</i> – рушійна сила; ст.-фр. <i>desveloper</i> – розгортати	розвиток великої моторики
head banging	ст.-англ. <i>heafod</i> – верхня частина тіла; ст.-норв. <i>banga</i> – прибивати	звичка битися головою
head circumference	ст.-англ. <i>heafod</i> – верхня частина тіла; лат. <i>circumlatio</i> – вести навколо	окружність голови
hyperactivity	грец. <i>hyper</i> – забагато, за межами; лат. <i>activus</i> – активний	гіперактивність
language delay	лат. <i>lingua</i> – язик, мова; ст.-фр. <i>delaiier</i> – покидати	затримка мовлення
learning disability	ст.-англ. <i>leorning</i> – навчання;	нездатність до навчання

	лат. <i>dis</i> – у протилежному напрямку; лат. <i>habilitas</i> – здібність	
logical thought	лат. <i>logica</i> – логіка; ст.-англ. <i>poht, gepoht</i> – процес мислення	логічна думка
methylphenidate	грец. <i>methy</i> – вино; грец. <i>phainein</i> – з'явитися; лат. <i>acetum</i> – оцет	метилфенидат
mental performance	лат. <i>mens</i> –розум; ст.-фр. <i>parfornir</i> – виконувати	розумова діяльність
mental symbols	лат. <i>mens</i> –розум; грец. <i>symbolon</i> – значок, талон	ментальні символи
mindfulness training	ст.-англ. <i>gemund</i> – пам'ять; ст.-англ. <i>ful</i> – наповнений; лат. <i>tranere</i> – тягнути	тренування уважності
mirror neurons	лат. <i>mirari</i> – дивуватися; грец. <i>neuron</i> – нерв	дзеркальні нейрони
motor overactivity	лат. <i>motor</i> –рушійна сила; ст.-англ. <i>ofer</i> – над; лат. <i>activus</i> – активний	моторна перенапруженість
motor skills	лат. <i>motor</i> –рушійна сила; ст.-норв. <i>skil</i> – проникливість	моторні навички
mutualistic relationship	лат. <i>mutuus</i> – зворотній; лат. <i>stimulat</i> – повернення; ст.-англ. <i>sciepe</i> – стан	мутуалістичні відносини
neonate	грец. <i>neos</i> – новий, молодий; лат. <i>natus</i> – народжений	новонароджений
neurodevelopment	грец. <i>neuron</i> – нерв;	нейророзвиток

	ст.-фр. <i>desveloper</i> – розгортати	
neuro-feedback	грец. <i>neuron</i> – нерв; ст.-англ. <i>fedan</i> – годувати; ст.-англ. <i>bæc</i> – назад	нейрофідбек
non-verbal	лат. <i>non</i> – ні в якому разі; грец. <i>verbum</i> – слово	невербальний
parent-child communication	лат. <i>parentem</i> – батько або матір; ст.-англ. <i>cild</i> – новонароджений; лат. <i>comunicatio</i> – ділитися	спілкування між батьками та дитиною
parietal lobe	лат. <i>paries</i> – стіна; грец. <i>lobos</i> – частка	парієтальна частка
premature birth	лат. <i>praematurus</i> – рано зрілий; грец. <i>byrðr</i> – народжений	передчасне народження
pretend play	лат. <i>praetendere</i> – витягувати вперед; ст.-англ. <i>plega</i> – швидкий рух	удавання
rational thinking	лат. <i>rationalis</i> – розум; ст.-англ. <i>pencan</i> – уявляти	раціональне мислення
relationship	лат. <i>relatio</i> – відновлення; ст.-англ. <i>sciepe</i> – стан	відносини
repetitive behavior	лат. <i>repetere</i> – робити або сказати ще раз; ст.-англ. <i>behabban</i> – самообмеження	повторюваність дій у поведінці
school age	грец. <i>skhole</i> – відпочинок;	шкільний вік

	лат. <i>aetatem</i> – період життя	
self-blame	ст.-англ. <i>self, seolf</i> – себе; ст.-фр. <i>blasme</i> – докір	самодокір
self-efficacy	ст.-англ. <i>self, seolf</i> – себе; лат. <i>efficacia</i> – ефективність	самоефективність
self-esteem	ст.-англ. <i>self, seolf</i> – себе; лат. <i>aestimare</i> – оцінювати	самооцінка
self-injurious	ст.-англ. <i>self, seolf</i> – себе; лат. <i>iniuriosus</i> – неправильний, небезпечний	самотравмування
self-regulation	ст.-англ. <i>self, seolf</i> – себе; лат. <i>regula</i> – правило	саморегуляція
self-stimulation	ст.-англ. <i>self, seolf</i> – себе; лат. <i>stimulatio</i> – підбурювання	самостимуляція
serotonin	лат. <i>serum</i> – сироватка; грец. <i>tonikos</i> – розтягування	серотонін
sleeping problems	ст.-англ. <i>spæc</i> – сон; лат. <i>problema</i> – запитання	проблеми з сном
social change	лат. <i>socialis</i> – товариство; ст.-фр. <i>change</i> – обмін	соціальні зміни
speech therapy	ст.-англ. <i>spæc</i> – процес говоріння; грец. <i>therapeia</i> – лікування	логопедія
teenager	ст.-англ. <i>tene</i> – більше ніж десять; лат. <i>aevum</i> – вік	підліток
typically-developing	грец. <i>typos</i> – враження; ст.-фр. <i>desveloper</i> – розгортати	типово-розвинутий

ventricular enlargement	лат. <i>ventriculus</i> – маленький живіт; ст.-фр. <i>enlargier</i> – розширяти	збільшення шлуночка
white matter	ст.-англ. <i>hwit</i> – яскравий; ст.-фр. <i>matere</i> – предмет, тема	біла речовина

Табл. 7. Терміни невідомого походження

fussiness	нервовість
tantrum	тантум
tic(s)	тик(и)
toddler	малюк, дитина, яка починає ходити

## ДОДАТОК Б

## Англійсько-український словник

Англійське слово	Українське слово
ability	здатність, здібність
abnormal	анормальний
abuse	жорстоке поводження
accommodation	пристосування
acquisition	надбання
action	дія
adaption	адаптація
adaptive behavior	адаптивна поведінка
adaptive life skills	адаптивні життєві навички
adolescence	підлітковий період
adulthood	дорослість
adversity	лихо, напасть
aerophagia	аерофагія
aggression	агресія
aggressive impulse	агресивний імпульс
aging	старіння
air swallowing	заковтування повітря
ambiguity	невизначеність
amygdala	амигдала, мигдалина
anger	гнів, роздратування
anticipatory guidance	попереджувальна бесіда
antisocial behavior	антисоціальна поведінка
anxiety	тривога
anxiety disorder	тривожний розлад
appearance	зовнішній вигляд
applied behavior analysis	прикладний аналіз поведінки



applied psychology	прикладна психологія
assault	наси́льство
assimilation	асиміляція
attachment theory	теорія прив'язності
atypical	атиповий
avoidance	уникнення
autism	аутизм
autism spectrum disorder	розлади аутистичного спектру
basic living skills	основні життєві навички
basic senses	головні сенсорні відчуття
bereavement	тяжка втрата
behaviorism	біхевіоризм
belching	відрижка
biological factor	біологічний фактор
birth weight	вага при народженні
body rocking	розгойдування
brain circuitry	мозкова схема
brain development	розвиток мозку
breath holding	затримка дихання
cardiovascular	серцево-судинна система
child abuse	жорстоке поводження з дитиною
childhood	дитинство
child nature	дитяча натура
child's needs	дитячі потреби
chronic illness	хронічне захворювання
chronic stressor	хронічні стресові фактори
chronical	хронічний
circadian rhythm	циркадний ритм
cognitive	когнітивний

commitment	зобов'язання
communication	спілкування
comorbidity	супутнє захворювання
competency	компетентність
complication	ускладнення
concentration	концентрація
conception	запліднення
concrete	конкретний
confidence	впевненість
conflict	конфлікт
congruence	конгруентність
control	контроль
coping strategies	способи подолання
corpus callosum	мозолисте тіло
correlation	співвідношення
criticism	критика
deficiency	дефіцит
dependency	залежність
depression	депресія
developmental stage	стадія розвитку
dietary	дієтичне харчування
diffuse anxiety	дифузна тривога
discrimination	дискримінація
disruptive behavior	руйнівна поведінка
disturbance	порушення спокою
divorce	розлучення
dysfluent speech	неплавна мова
dysfunction	дисфункція
dyskinetic	дискінетичний

dystonia	дистонія
echolalia	ехолалія
education	виховання, освіта
egocentrism	егоцентризм
embryo	ембріон
embryonic	ембріональний
emotion	емоція
empathy	емпатія
endocrine	ендокринний
epilepsy	епілепсія
exacerbate	загострювати
executive function	виконавча функція
exposure	вплив
extraverted	екстрагентний
eye contact	візуальний контакт
family	сім'я
fear	страх
feeding disturbance	розлади харчування
feeling	відчуття
fidget	непосидючість
fine motor development	розвиток дрібної моторики
flatulence	метеоризм
flexibility	гнучкість
foetus	плід
food selectivity	вибірковість в їжі
formal-operational	формально-оперативний
formal operations	формально-оперативний етап
fraternal	братній
frontal lobe	лобна доля

frustration	розчарування
function	функціонування
fussiness	нервовість
generalization	узагальнення
genetic code	генетичний код
genetic factor	генетичний фактор
germinal	зародковий
grief	скорбота
gross motor development	розвиток великої моторики
guilt	провина
habit disorders	розлади звичок і потягів
hair loss	втрата волосся
hair pulling	виривання волоссяного покриву
happiness	щастя
harassment	занепокоєння
head banging	звичка битися головою
head circumference	окружність голови
hearing	слух
helplessness	безпорадність
hereditary	спадковий
heritability	успадкованість
hopefulness	сподівання
hyperactivity	гіперактивність
hypothetical	припустимий
identity	індивідуальність
imaginary audience	уявна аудиторія
immature	незрілий
imitation	імітація
immune	імунний

impact	вплив
impairment	погіршення
impulsiveness	імпульсивність
inability	нездатність
inattention	неуважність
incidence	захворюваність
incongruent	інконгруентний
indicator	індикатор
individual	особистість
inductive reasoning	індуктивне обґрунтування
infant	немовля
infancy	період раннього дитинства
inhibition	стримування
injury	травмування
intensity	інтенсивність
interaction	взаємодія
intervention	втручання
intimacy	близькість
intuitive	інтуїтивний
irritability	дратівливість
isolation	ізоляція
judgmental	суб'єктивний
language acquisition	оволодіння мовою
language delay	затримка мовного розвитку
learning disability	нездатність до навчання
liaison	зв'язок взаємодії
lifespan	тривалість життя
logic	логіка
logical thought	логічна думка

loss	втрата
maladaptive	неприйнятний
marital intimacy	подружня інтимність
marital problems	проблеми у відносинах батьків
maturation	дорослішання
meltdown	падіння
mental performance	розумова діяльність
mental symbols	ментальні символи
metabolic	метаболічний
methylphenidate	метилфенідат
mindfulness training	тренування уважності
mirror neurons	дзеркальні нейрони
monozygotic	монозиготний
motor overactivity	моторна перенапруженість
motor skills	моторні навички
mutualistic relationship	мутуалістичні відносини
nail biting	звичка гризти нігті
negative reactivity	негативна реактивність
neglect	недбалість
neonate	новонароджений
neurodevelopment	нейророзвиток
neuro-feedback	нейрофідбек
non-verbal	невербальний
nurturing	виховання
obesity	ожиріння
object permanence	предметна константність
obsession	одержимість
obsessive-compulsive disorder	обсесивно-компульсивний розлад
onychophagia	оніхофагія

optimism	оптимізм
organism	організм
orienting	орієнтування
overactivity	надмірна активність
overeating	переїдання
overindulgence	надмірна поблажливість
parent-child communication	спілкування між батьками та дитиною
parietal lobe	парієтальна частка
parenting	батьківство
parenting style	стиль виховання
pathological	патологічний
peer	одноліток
perception	сприймання
perinatal	перинатальний
personal fable	особиста унікальність
personality	особистість
pervasive	поширюваний
phenomenon	феномен
phobia	фобія
physiological function	фізіологічна функція
pregnancy	вагітність
premature	ранній
premature birth	передчасне народження
prenatal	пренатальний
preoperational	передопераційний
pretend play	удавання
prevalence	поширення, розповсюдження
proactive	активний

psychogenic	психогенний
psychosomatic	психосоматичний
pubescence	змушіння
rational thinking	раціональне мислення
reactive	реагуючий
reassurance	умовляння, заспокоєння
reciprocal	обопільний
reciprocated facial expressions	зворотна мімічна експресія
recurrent	повторюваний
regression	регресія
regulatory	регулюючий
rejection	відхилення
relationship	відносини
repetitive behavior	повторюваність дій у поведінці
repetitive vocalizations	повторювана вокалізація
resistance	опір
restlessness	занепокоєння
retardation	затримка
retarded	відсталий
rigidity	ригідність
ritual	ритуал
school age	шкільний вік
schooling	шкільне навчання
school phobia	страх перед школою
seizure	судома
self-blame	самодокір
self-efficacy	самоефективність
self-esteem	самооцінка
self-injurious	самотравмування



self-regulation	саморегуляція
self-stimulation	самоцистимуляція
sense of closure	відчуття замкнутості
sense of competence	усвідомлення правомочності
sense of uncertainty	відчуття невизначеності
sensory integration	сенсорна інтеграція
sensitivity	образливість
sensorimotor	сенсоромоторний
separation	відлучення
serotonin	серотонін
severity	рівень тяжкості
shyness	сором'язливість
sibling	сиблінг, брат і сестра
sign language	мова жестів
skill	вміння
sleeping problems	проблеми з сном
social change	соціальні зміни
social cues	соціальні сигнали
socially-inappropriate	соціально-неприйнятний
speech therapy	логопедія
spouse	подружжя
stereotypy	стереотипія
stimulant medication	стимулюючий препарат
stimulus(stimuli)	подразник
strain	напруження
stress	стрес
stressor	стресовий фактор
stuttering	заїкання
support	підтримка

suppression	стримування
symbolism	символізм
symptom	симптом
symptomology	симптомологія
tantrum	тантум
teenager	підліток
temperament	темперамент
tension	напруга
tension-reducing habits	шкідливі звички
therapy	терапія
thumb sucking	смоктання великого пальця
tic(s)	тик(и)
tissue damage	пошкодження тканин
toddler	малюк, дитина, яка починає ходити
trauma	травма
traumatic	травматичний
trichotillomania	трихотіломанія
typically-developing	типово-розвинутий
uneasiness	неспокій
unhappiness	нещастя
ventricular enlargement	збільшення шлуночка
verbal	вербальний
violence	насилля
viral infection	вірусна інфекція
vision	зір
white matter	біла речовина

## ДОДАТОК В

### Українсько-англійський словник

анормальний	abnormal
агресія	aggression
агресивний імпульс	aggressive impulse
адаптація	adaption
адаптивна поведінка	adaptive behavior
адаптивні життєві навички	adaptive life skills
активний	proactive
амигдала	amygdala
антисоціальна поведінка	antisocial behavior
асиміляція	assimilation
атипоий	atypical
аутизм	autism
батьківство	parenting
безпорадність	helplessness
біхевіоризм	behaviorism
біологічний фактор	biological factor
близькість	intimacy
братній	fraternal
вага при народженні	birth weight
вагітність	pregnancy
взаємодія	interaction
вибірковість в їжі	food selectivity
виконавча функція	executive function
виривання волосного покриву	hair pulling
виховання	education
виховання	nurturing

відлучення	separation
відносини	relationship
відсталий	retarded
відхилення	rejection
відчуття	feeling
відчуття замкнутості	sense of closure
відчуття невизначеності	sense of uncertainty
візуальний контакт	eye contact
вміння	skill
впевненість	confidence
вплив	exposure
вплив	impact
втрата	loss
втручання	intervention
генетичний код	genetic code
генетичний фактор	genetic factor
гіперактивність	hyperactivity
гнів	anger
гнучкість	flexibility
головні сенсорні відчуття	basic senses
депресія	depression
дефіцит	deficiency
дзеркальні нейрони	mirror neurons
дискінетичний	dyskinetic
дискримінація	discrimination
дистонія	dystonia
дисфункція	dysfunction
дитинство	childhood
дитяча натура	child nature

дитячі потреби	child's needs
дифузна тривога	diffuse anxiety
дієтичне харчування	dietary
дія	action
дорослість	adulthood
дорослішання	maturation
дратівливість	irritability
егоцентризм	egocentrism
екстрагентний	extraverted
ембріон	embryo
ембріональний	embryonic
емоція	emotion
емпатія	empathy
ендокринний	endocrine
епілепсія	epilepsy
ехолалія	echolalia
жорстоке поводження	abuse
загострювати	exacerbate
заковтування повітря	air swallowing
залежність	dependency
занепокоєння	harassment
занепокоєння	restlessness
запліднення	conception
зародковий	germinal
затримка	retardation
затримка дихання	breath holding
затримка мовного розвитку	language delay
захворюваність	incidence
звичка битися головою	head banging

звичка гризти нігті	nail biting
зворотна мімічна експресія	reciprocated facial expressions
зв'язок взаємодії	liaison
здатність	ability
зобов'язання	commitment
зовнішній вигляд	appearance
змушіння	pubescence
ізоляція	isolation
імпульсивність	impulsivity
імунний	immune
індивідуальність	identity
індикатор	indicator
індуктивне обґрунтування	inductive reasoning
інконгруентний	incongruent
інтенсивність	intensity
інтуїтивний	intuitive
когнітивний	cognitive
компетентність	competency
конгруентність	congruence
конкретний	concrete
контроль	control
конфлікт	conflict
концентрація	concentration
критика	criticism
лихо	adversity
лобна доля	frontal lobe
логіка	logic
логічна думка	logical thought
ментальні символи	mental symbols

метаболічний	metabolic
метилфенідат	methylphenidate
мова жестів	sign language
мозкова схема	brain circuitry
мозолисте тіло	corpus callosum
монозиготний	monozygotic
моторна перенапруженість	motor overactivity
моторні навички	motor skills
мутуалістичні відносини	mutualistic relationship
надбання	acquisition
надмірна поблажливість	overindulgence
насільство	assault
наслідування	imitation
невербальний	non-verbal
невизначеність	ambiguity
недбалість	neglect
негативна реактивність	negative reactivity
нездатність	inability
нездатність до навчання	learning disability
незрілий	immature
нейророзвиток	neurodevelopment
нейрофідбек	neuro-feedback
немовля	infant
неплавна мова	dysfluent speech
непосидючість	fidget
неприйнятний	maladaptive
нервовість	fussiness
неуважність	inattention
новонароджений	neonate

обопільний	reciprocal
образливість	sensitivity
обсесивно-компульсивний розлад	obsessive-compulsive disorder
оволодіння мовою	language acquisition
одержимість	obsession
одноліток	peer
ожиріння	obesity
опір	resistance
оптимізм	optimism
організм	organism
орієнтування	orienting
окружність голови	head circumference
основні життєві навички	basic living skills
особиста унікальність	personal fable
особистість	individual
особистість	personality
падіння	meltdown
парієтальна частка	parietal lobe
патологічний	pathological
передопераційний	preoperational
передчасне народження	premature birth
переїдання	overeating
перинатальний	perinatal
підлітковий період	adolescence
плід	foetus
повторювана вокалізація	repetitive vocalisations
повторюваний	recurrent
повторюваність дій у поведінці	repetitive behavior
погіршення	impairment



подружжя інтимність	marital intimacy
порушення спокою	disturbance
поширення	prevalence
поширюваний	pervasive
предметна константність	object permanence
пренатальний	prenatal
прикладна психологія	applied psychology
прикладний аналіз поведінки	applied behavior analysis
припустимий	hypothetical
пристосування	accommodation
проблеми з сном	sleeping problems
провина	guilt
психогенний	psychogenic
психосоматичний	psychosomatic
ранній	premature
раціональне мислення	rational thinking
реагуючий	reactive
регресія	regression
регулюючий	regulatory
рівень тяжкості	severity
ригідність	rigidity
ритуал	ritual
розвиток великої моторики	gross motor development
розвиток дрібної моторики	fine motor development
розвиток мозку	brain development
розгойдування	body rocking
розлади аутистичного спектру	autism spectrum disorder
розлади звичок і потягів	habit disorders
розлучення	divorce

розумова діяльність	mental performance
розчарування	frustration
руйнівна поведінка	disruptive behavior
самодокір	self-blame
самоефективність	self-efficacy
самооцінка	self-esteem
саморегуляція	self-regulation
самостимуляція	self-stimulation
самотравмування	self-injury
сенсорна інтеграція	sensory integration
сенсоромоторний	sensorimotor
серотонін	serotonin
серцево-судинна система	cardiovascular
сиблінг	sibling
сім'я	family
скорбота	grief
слух	hearing
сором'язливість	shyness
соціальні зміни	social changes
спадковий	hereditary
співвідношення	correlation
спілкування	communication
спілкування між батьками та дитиною	parent-child communication
сподівання	hopefulness
способи подолання	coping strategies
сприймання	perception
старіння	aging
страх	fear
суб'єктивний	judgmental

судом	seizure
супутнє захворювання	comorbidity
теорія прив'язності	attachment theory
тренування уважності	mindfulness training
тривалість життя	lifespan
травмування	injury
тривога	anxiety
тривожний розлад	anxiety disorder
тяжка втрата	bereavement
удавання	pretend play
узагальнення	generalization
умовляння	reassurance
уникнення	avoidance
усвідомлення правомочності	sense of competence
ускладнення	complication
успадкованість	heritability
уявна аудиторія	imaginary audience
феномен	phenomenon
фобія	phobia
формально-оперативний	formal-operational
формально-оперативний етап	formal operations
функціонування	function
хронічне захворювання	chronic illness
хронічний	chronical
циркадний ритм	circadian rhythm
шкільне навчання	schooling
шкільний вік	school age
щастя	happiness

## SUMMARY

Nowadays scientific terms play the major role in the communication among specialists of various fields, they help to share specific information, and take part in the development of science. This implies constant appearance of new lexical units in every field of human activity.

Psychology is an old science that constantly develops and enriches its terminology with new terminological units from various scientific fields. Psychology is one of the few sciences that is studied not only by professionals and experts, but also by common readers who are interested in solving problems related to mental health, behavior and human development.

Developmental psychology is one of the most significant branches of psychology science, which specializes in studying mental development of individuals from birth to the period of maturity. Thus studies carried out in this area in terms of translation are necessary and very relevant.

The purpose of the study is to identify the features and methods of translating from English into Ukrainian of psychological terms in the field of child psychology.

This goal achievement required solving the following tasks: 1) analyze theoretical preconditions of the translation of English terms into Ukrainian in the field of developmental psychology; 2) give definitions to the notions "term" and "terminology"; 3) define the conceptual structure in the branch of children psychology; 4) select the research material – representative English texts in the field of child psychology; 5) distinguish psychological terms in the chosen texts and select their correspondences in Ukrainian; 6) distribute the selected terms according to their structural and semantic features and according to their origin; 7) analyze the methods of translating of the terms of different groups in order to determine the dependence of the translation method on their structure and origin; 8) formulate the conclusions of the research.

In the process of conducting the research, the following methods were involved: a method of information search to create the basis for background and subject knowledge; an electronic data processing method; a method of comparing the original and translation texts in order to find out the translation methods which were used towards the selected lexical units; a method of overall selection in order to pick out lexical units from the original text; a method of quantitative analysis, necessary to establish the quantitative indicators of applied translation techniques; a method of etymological analysis to find out the quantitative ratio of terms of different origins; a method of grammatical analysis to distribute the terms according to their structural features.

The principal statements to be defended:

1. The main components of extralinguistic competence necessary to translate English texts in the field of "child psychology" are the corresponding background and subject knowledge that is as significant as the knowledge of psychological terminology in general.
2. The method of translation into Ukrainian to a certain extent depends both on the structural and semantic features of the term. The method of selection of direct equivalents is preferable in the translation of simple, derivative terms, in turn, the method of calque is the main method of translation of complex terms and terminological phrases. Within the method of transcoding, the adaptive transcoding has an absolute advantage over the other types.
3. The choice of the translation method also shows a dependence on the etymology of the term. For the terms of Latin and Old English origin, the main method of translation was choosing the direct equivalent from the dictionary. Transcoding was the dominant method of translation applied to the terms of Greek origin. In the translation of terms of mixed origin the prevailing method was calque.

The scientific novelty of the research includes the definitions of translation methods used towards psychological terminology, which has a constant tendency to update due to its high dynamic nature.

The theoretical value of the research is that its results complement the theory of translation studies. The results of the analysis provide new information on the peculiarities of the translation of English terms in the field of "Developmental Psychology".

The practical value of the research – the second chapter of this research provides an analysis of translation methods of English psychological terms in the field of "Developmental Psychology". The results of this research can be used as an auxiliary material in fulfilling of assignments for the classes of theory and practice of translation.

The approbation of the results of this research was carried out: 1) at the scientific student's conference "Karazin Readings. Foreign philology. View into the future", which was held at V.N. Karazin Kharkiv National University on November 30, 2017; 2) article, based on this research, was published in the collection of students' works *InStatu Nascendi* (issue 18).

In the first chapter THEORETICAL PRECONDITIONS OF THE TRANSITION OF ENGLISH TERMS IN THE AREA OF DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY the basic theoretical aspects in the translation of English psychological terms were described. Also were analyzed the main approaches to the definition of "term" in the general sense.

In the second chapter TRANSLATION INTO UKRAINIAN OF PSYCHOLOGICAL TERMS IN ENGLISH TEXTS IN THE FIELD OF CHILDREN PSYCHOLOGY the practical aspects of translation of English psychological terms into Ukrainian were discussed. The material of the analyzes includes 308 psychological terms.

The results of the research have shown that a trustworthy translation of psychological terms demands from the interpreter deep background knowledge of psychological science as well as highly professional usage of appropriate method of translation.